

SINIF İÇİ ÖĞRENMELERİ DESTEKLEYEN OKUL DIŞI AKTİF ÖĞRENME SÜRECİ: BİR META-SENTEZ ÇALIŞMASI¹

Yusuf SÖZER

Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, yusuf_sozer@yahoo.com

Behçet ORAL

Prof. Dr., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, oralbehcet@yahoo.com

Received: 25.01.2016

Accepted: 21.03.2016

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki ilköğretim kurumlarında sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenme süreçlerinin mevcut durumunu meta-sentez yöntemi ile değerlendirmektir. Bu çalışmanın verileri, 2004-2014 yılları arasında gerçekleştirilmiş 18 lisansüstü tezden elde edilmiştir. Bu araştırmaların sentezlenmesi ile ulaşılan bulgular şunlardır:

- Sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenme etkinlikleri gerçekleştiren öğretmenlerin, bu tür etkinlikler öncesinde hazırlayıcı çalışmalar yaptıkları ve bunların öğrenciler tarafından faydalı bulunduğu ortaya çıkmıştır.
- Okul dışı aktif öğrenme mekânlarında sağlanan öğrenme yaşantılarının etkili olduğu öğrenciler ve öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.
- Öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre, sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenmeler, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine olumlu katkı yapmaktadır. Bu çerçevede daha anlamlı, kalıcı ve eğlenceli öğrenmeler sağladığı vurgulanmıştır.
- Okul dışı aktif öğrenmeler sonrasında; sınıf içi pekiştirici etkinliklere öğrenci görüşlerine göre az, öğretmen görüşlerine göre orta düzeyde yer verilmektedir. Öğrencilerin okul dışında yapılan aktif öğrenmeleri destekleyen sınıf içi pekiştirici etkinliklerin yapılmasından memnun oldukları, bu tür uygulamaları önemsedikleri ve faydalı gördükleri bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul dışı öğrenme, aktif öğrenme, alan gezisi, meta-sentez.

SUPPLEMENTARY ACTIVE OUTDOOR LEARNING PROCESS FOR CLASSROOM LEARNING: A META-SYNTHESIS STUDY

ABSTRACT

The purpose of this study, is to assess the current situation of the supplementary outdoor learning process in Turkey Primary Schools by gathering the findings of inquiries via meta-synthesis method. Data of this study are derived from the 18 thesis and dissertations held between 2004-2014. Synthesis findings are represented below as:

- Teachers who conduct supplementary active outdoor learning activities mostly perform preparative activities before outdoor learning.
- Pupils, find those preparative activities as helpful and beneficial.

¹ Bu çalışma Yusuf SÖZER tarafından Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde hazırlanan "Sınıf İçi Öğrenmeleri Destekleyen Okul Dışı Aktif Öğrenmeler: Bir Meta-Sentez Çalışması" başlıklı doktora tezinden derlenmiştir.

- The learning experience gained in outdoor learning places is expressed as effective by pupils and teachers.
- According to pupils' and teachers' view, active outdoor learning contributes to pupils' cognitive and emotional development. In this context, it provides more meaningful, joyful and retentive learning experiences.
- Reinforcing activities performed in classrooms after outdoor learning is insufficient according to pupils' view, is average according to teachers' view. Pupils, find it important and beneficial to support with reinforcing activities in classroom after outdoor learning activities.

Keywords: Outdoor learning, active learning, field trip, meta-synthesis.

1. GİRİŞ

Öğrenmenin doğası üzerine yapılan birçok araştırma ile sürekli olarak daha etkili bir öğrenmenin nasıl olması gerektiğine ilişkin verilere ulaşılmaktadır. Özellikle eleştirel pedagoglar tarafından, öğrenmelerin kendi doğal ortamından kopmuş bir şekilde sadece sınıf içi aktivitelerle sağlanmaya çalışılması eleştirilmekte, daha etkili öğrenmeler için alternatif görüş ve öneriler ortaya atılmaktadır. Bunlar arasında sınıf içi öğrenmelerin okul dışı mekânlara/kendi doğal ortamlarına taşınması da yer almaktadır.

Formal öğrenmelerin daha anlamlı ve işlevsel hale gelmesi için sınıf içi öğrenmelerin yaşam ile ilişkilendirilmesinin önemi büyüktür. Okul dışı öğrenmeler, pek çok farklı kazanımı beraberinde getirebilmektedir. Okul dışı öğrenme etkinlikleri, sınıf içi öğrenmeler sırasında azalan dikkati geri kazanma imkânı vererek öğrencilerin akademik kazanımlarının gelişmesine katkı sağlayabilmektedir (Hagen, 2013: 3; Waliczek, Logan ve Zajicek, 2003: 684; Pigg, Waliczek ve Zajicek, 2006: 16). Ayrıca öğrenciler, okul dışı öğrenme etkinlikleri sırasında yaparak-yaşayarak öğrenme imkânlarına daha fazla sahip olabilmektedirler. Okul dışı öğrenme ile ilgili temel fırsat, öğrencinin kendi öğrenmelerine dâhil olması ve bunun mutlak deneyimsel olmasıdır (Smith, 1987: 210). Okul dışı öğrenmelerin ortak çekirdeğini şunlar oluşturur: (a) Okul dışı öğrenme aktiviteleri direk deneyimine önem verir, (b) Okul dışında öğrenme, okul dışı ortamlarda gerçekleşen aktif bir öğrenmedir, (c) Dışarıda öğrenme, gerçek öğrenmedir, (d) Dışarıda öğrenme, yeni ilgileri canlandırır, sürekli değişime açıktır (URL-1).

Sınıf içindeki öğrenmelerin, duyuşsal ve psiko-motor öğrenmelerden çok bilişsel öğrenmelere yoğunlaşmış olduğu söylenebilir. Buna karşın, eğitimciler, genellikle öğrenmenin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor bileşenlerinin ayrıştırılmayacağına uzlaşırlar. Bu alanlar iç içe geçmiştir. Sınıf içi öğrenmelerin, okul dışı aktif öğrenme uygulamaları ile desteklenmesinin, öğrencilerin bilişsel öğrenmelerinin yanında öğrenmenin duyuşsal, psikomotor bileşenlerine yönelik olarak daha fazla kazanımlar elde etmesine böylece daha dengeli ve bütüncül öğrenmesine katkıları olabilir. Bu bağlamda, aşağıdaki bazı okul dışı öğrenme etkinlikleri örnekleri göz önüne alındığında, bu tür öğrenmelerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alana yönelik bütüncül katkılar sağlayabileceği görülür (Knapp, 1989: 40):

1. Öğrenciler, manyetik bir pusula ve bölgenin haritası ile terk edilmiş bir altın madeninin yerini kırdı gezinti yaparak bulur.

2. Öğrenciler, balık kılıcı diyagramı kullanarak büyük beyaz köpekbalığını kendi doğal çevresinde bulmaya ve tanımlamaya çalışır.

3. Yeni keşfedilmiş öncü bir şehitliği ziyaret ederken öğrenciler mezartaşlarını oymak suretiyle orada yatanları onurlandıran yazılar yazar.

Bu tür okul dışı öğrenme etkinlikleri, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alan becerilerini daha fazla harekete geçirebilir, kendi deneyimlerine dayalı olarak aktif bir biçimde öğrenmelerini daha mümkün kılabilir. Ayrıca böyle bir yaklaşım, öğrenme sırasında öğrencilerin kendi anlamlarını üretmeleri, kendi öğrenmelerini yapılandırılmaları, bunları hayatta/gerçek hayat problemleri karşısında daha işlevsel ve etkili bir biçimde kullanmaları ve öğrenmelerin kalıcılığı bakımından daha verimli bir düzeye taşıyabilir.

Gelişmiş ülkelerde eğitimin sürekliliği çerçevesinde destekleyici okul dışı öğrenmeler (outdoor education) üzerinde artan bir önemle durulmaktadır. Öğrencilerin ilgi, tutum ve yeteneklerinin keşfedilmesi ve geliştirilmesine yönelik olarak okullarda gerçekleştirilen öğretim faaliyetlerinin, okul dışı etkinliklerle bütünleştirilerek desteklenmesi ve zenginleştirilmesi amacıyla okul içi süreçlerin, okul dışı süreçlerle daha iyi koordine edilmesi bir çalışma alanı olarak gelişmeye devam etmektedir. Ülkemizde de okul dışı ortamlarda aktif öğrenmeleri düzenlemeye yönelik tedbirler, özellikle 2004 yılından itibaren uygulanmaya başlayan ve yapılandırmacı öğrenme kuramını esas alan yeni ilköğretim programları ile ivme kazanmıştır. Daha önceki programlarda sadece yıl sonlarında veya belirli günlerde çoğunlukla eğlence ve zorunluluk gereği yapılan okul gezileri, 2004 ilköğretim programında daha planlı, etkin ve amaca uygun olarak düzenlendiği görülmektedir (Laçın Şimşek, 2011: 6). Bu kapsamda, 2006 yılı Görsel Sanatlar dersi programına eklenen “Müze Bilinci Öğrenme Alanı” ve 2008 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okul dışı öğrenme mekânlarına “müze” adını veren ve bu mekânlarda gerçekleştirilebilecek etkinlik örneklerini içeren “İlköğretim 1-8. Sınıflar Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarında Müze ile Eğitim” rehber kitapçığı programlarda okul dışı aktif öğrenmeleri vurgulayan önemli bazı düzenlemelerdir. Bu kaynaklarda etkinlik örnekleri yanında okul dışı öğrenme sürecine ilişkin rehberlik de yer almaktadır.

Okul dışı aktif öğrenme süreçleri, (a) hazırlayıcı etkinlikler, (b) okul dışı öğrenme mekânlarında gerçekleştirilen öğrenme yaşantıları ve (c) gezi sonrası sınıf içi pekiştirici etkinlikler olmak üzere üç aşamada ele alınabilir.

a) Hazırlayıcı Etkinlikler: Alan gezisi öncesi, sınıf içi etkinliklerle öğrenciler geziye zihinsel ve psikolojik olarak hazır hale getirilmelidir. Alan gezisi etkinliklerinde ilk iş, sınıf ortamında başlatılacak “tartışma” ile geziye konu olan kavram/olgunun sorgulanması olmalıdır (Önder, Abacı ve Kamaraj: 2009). Gezi öncesinde gezi alanına ilişkin slaytlar, internetten elde edilen veya bir önceki geziden kalan fotoğraflar ile öğrencilerin dikkati alan üzerine çekilebilir. Yeni bir içeriğe ilişkin öğrencinin ön bilgilere sahip olmasının yeni öğrenmeleri kolaylaştırdığı bilinmektedir. Bu bakımdan gezi öncesinde gezi alanı içeriğinin ana hatlarıyla tanıtılması, alana ilişkin sorular üretilmesi kilit bir öneme sahiptir (Melber, 2008: 5).

b) Okul Dışı Öğrenme Mekânlarında Gerçekleşen Öğrenme Yaşantıları: Bu süreç çalışmanın yapılacağı alana erişikten alandan ayrılana kadar geçen sürede yapılan etkinlikleri kapsar. Bu süreçte bir takım teknikler

kullanarak gezinin daha etkili geçmesi sağlanabilir. Bu doğrultuda en çok yararlanılan tekniklerin başında gözlem gelmektedir. Alanyazında gezi-gözlemin sıklıkla bir arada olması alan gezilerinde gözlem yapmanın vazgeçilmez bir uygulama olduğuna işaret etmektedir. Bu çerçevede öğrenciler için önceden hazırlanmış gezi günceleri/günlükleri, çalışma yaprakları vb. materyaller içerisinde sunulan, yönergeleri takip etmeleri, soruları yanıtlamaları ve yine gezi esnasında ilgilerini çeken hususlarla ilgili notlar alma, çizimler yapma, çıkarsamalarda bulunma, fotoğraf/video görüntüleri çekme gibi çeşitli etkinliklerle öğrencilerin dikkatinin istedik öğrenmeler üzerinde yoğunlaşması sağlanmalıdır.

c) Pekiştirici Etkinlikler: Okul dışı aktif öğrenmelerin hemen sonrasında öğrencilerin elde ettikleri kazanımlara ilişkin sınıf içi tartışma, dönüt-düzeltilme, pekiştirme, raporlama vb. etkinlikler yapmak, izlenimlerin güçlenmesine, yeni ilişkilendirmelere, farklı bakış açıları ve fikirlere ulaşılmasına katkı sağlar. Ayrıca, öğrencilerin gözlem ve deneyimlerini yansıtan yazılar, broşürler, fotoğraflar, kamera kayıtları vb. dokümanları içeren bir sergi açılabilir. Yine, okul gazetesi veya okul dergisinde bu deneyimler paylaşılabilir. Tüm bu süreçler, bir yandan öğrencilerin alan gezisi ile hedeflenen kazanımlarını pekiştirmenin yanında onların paylaşma ve sunum becerilerinin gelişmesine katkı sağlarken öte yandan okulun diğer öğretmenlerini ve öğrencilerini okul dışı öğrenme mekânlarına gezi düzenlemeye teşvik edebilir.

Konunun artmakta olan önemi doğrultusunda okul dışı aktif öğrenme süreçlerinin uygulamaya nasıl yansıdığı, öğretmenlerin ve öğrencilerin bu süreçler içerisindeki davranışlarının neler olduğunu incelemek bir problem alanı olarak ele alınmış ve Türkiye’de ilköğretim düzeyinde sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenme süreçlerini konu edinen araştırmaları sentezleyerek bu alandaki mevcut uygulamaları değerlendirmeye dönük olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada okul dışı aktif öğrenmelerin kapsamı, sınıf içi öğrenmeleri destekleyen alan gezileri ile doğal-çevresel olanakları kullanarak öğrencileri aktif kılan okul dışı etkinlikler ve kulüp faaliyetleri ile sınırlandırılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki ilköğretim kurumlarında sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenme süreçlerine ilişkin mevcut durumu, ilköğretim kurumları için 2004-2014 yılları arasında yapılan alana ilişkin lisansüstü tezlerin bulgularından yola çıkarak, meta-sentez yöntemi ile değerlendirmektir. Bu temel amaca bağlı olarak araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenme süreçlerine hazırlık etkinliklerine ilişkin;
  - a) ilköğretim öğrencilerinin görüşleri nedir?
  - b) ilköğretim öğretmenlerinin görüşleri nedir?
2. Sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenme mekânlarında gerçekleşen öğrenme yaşantılarına ilişkin;
  - a) ilköğretim öğrencilerinin görüşleri nedir?
  - b) ilköğretim öğretmenlerinin görüşleri nedir?

3. Sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenme süreçlerini pekiştirme etkinliklerine ilişkin;
  - a) İlköğretim öğrencilerinin görüşleri nedir?
  - b) İlköğretim öğretmenlerinin görüşleri nedir?

2. YÖNTEM

Bu çalışma, çalışmanın amacı çerçevesindeki araştırmaların sentezlenmesine dönük olarak meta-sentez yöntemi ile desenlenmiş nitel bir araştırmadır. Meta-sentez, veri kaynağı olarak hem nitel hem de nicel araştırmaları kullanan nitel bir araştırma yöntemi olup, yorumlayıcı veya fenomenolojik bir araştırma türü olarak değerlendirilmektedir (Lincoln ve Guba, 1985; Noblit ve Hare, 1988). Meta-sentez yöntemi, sentezlenmek için birbiriyle ilişkili çalışmaların seçilmesini, daha sonra bunların tekrar tekrar okunmasını ve anahtar kavramların not edilmesini kapsar. Bu anahtar kavramlar sentezin ham verisini oluşturur. Bu tarz çalışmalarda amaç, bir durum ile ilgili ham veri toplamak yerine, benzer konularda yapılmış araştırmaları yorumlamaktır (McDermott, Graham ve Hamilton, 2004). Bu esnada meta-senteze dâhil edilen araştırmaların (birincil araştırmalar) bulguları (birincil bulgular) karşılıklı olarak birbirine dönüştürülerek sentezlenir (Sandelowski ve Barroso, 2007).

2.1. Verilerin Toplanması

Meta-sentez yöntemi ile anlamlı ve geçerli sentez bulgulara ulaşılması için araştırma sorularına ilişkin birincil bulguların en az 10-12 birincil araştırmaya dayalı olması önerilmektedir (Sandelowski, Docherty ve Emden, 1997; Patterson, 2001, akt. Jones, 2007: 67; Bondas ve Hall, 2007, akt. Poggenpoel ve Myburgh, 2008: 66).

Bu çalışmada meta-senteze dâhil edilen tezlerin seçimine yönelik olarak anahtar terimler belirlenmiş ve YÖK Tez Tarama kataloğunda taranmıştır. Anahtar terimler ve tezlerin dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur:

Tablo 1. YÖK Tez Tarama Kataloğunda Anahtar Terimler Kullanılarak Ulaşılan Lisansüstü Tezlerin Dağılımı

Sıra No:	Anahtar Terimler	F
1	Okul dışı	238
2	Sınıf dışı	97
3	Gezi	106
4	Bilim Merkezi	9
5	Botanik	3
6	Hayvanat Bahçesi	2
7	Müze	58
8	Sosyal Etkinlik	29
9	Kulüp	49
10	Tarihi Mekân/Yer	6
Toplam		597

Tablo-1’de dağılımı verilen tezler arasından hangilerinin meta-senteze dâhil edileceğini belirlemek amacıyla Noblit ve Hare’nin (1988) meta-senteze dâhil etme önerileri dikkate alınarak aşağıda sunulan dâhil edilme ölçütleri geliştirilmiştir:

- Araştırmanın amaç ve alt amaçları doğrultusunda sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenme süreçlerini konu edinmesi.
- Araştırmanın ilköğretim düzeyine yönelik yapılmış olması.
- Araştırmaların 2004-2014 yılları arasında yapılmış olması.
- Araştırmanın lisansüstü tezi olması.
- Araştırma örnekleminin Türkiye sınırları içinde olması.
- Araştırma verilerinin ilköğretim öğrenci ve/veya öğretmen örnekleminde elde edilmiş olması.

Bu ölçütler doğrultusunda tezler gözden geçirilmiş ve ölçütleri karşılayan 18 adet tez belirlenmiştir. Bu tezlere analizlerde kolaylık sağlaması amacıyla araştırma kodları atanmıştır. Bu tezlerin araştırma kodları, yazarı, yılı, yayın türü ve yöntem bilgileri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Meta-Senteze Dâhil Edilen Birincil Araştırmaların Bazı Karakteristik Özellikleri

Araştırma Kodu	Yazarı (Yılı), Yayın Düzeyi	Araştırmanın Amacı	Yöntem (Veri Türü-Modeli-Örneklem -Veri Toplama Aracı)
A ₁	Bozdoğan (2007), Dok. Tezi	Bilim ve teknoloji müzelerindeki sergilerin ve yapılan etkinliklerin ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin fene karşı ilgilerine ve akademik başarılarına etkisini incelemek.	Nicel- Deneysel, Tarama-349 öğrenci- Başarı Testi, Anket
A ₂	Erdem (2007), Y. Lisans Tezi	Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, gezi-gözlem konusunda düşündüklerini; gezi-gözlem tekniği ile ilgili sorunlarına ve kendi yeterliklerine ilişkin görüşlerini değerlendirmek.	Nicel- Tarama-76 öğretmen- Anket
A ₃	Mazman (2007), Y. Lisans Tezi	Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem metodunu kullanma durumları ve karşılaşılan problemleri incelemek.	Karma-Tarama-154 öğretmen- Anket
A ₄	Kısa (2008), Y. Lisans Tezi	“Bilim Merkezi Öğrenme Paketi”nin geliştirilmesi, uygulanması ve etkililiğinin ölçülmesi.	Nicel- Deneysel-77 öğrenci- Başarı Testi, Tutum Ölçeği
A ₅	Sapsız (2008), Y. Lisans Tezi	İlköğretim okullarında uygulanan izcilik etkinliklerine katılan öğrencilerin izcilik etkinlikleri konusunda temel bilgi düzeyleri ve kişisel görüşlerinin tespit edilmesi.	Nicel- Tarama-163 öğrenci- Anket
A ₆	Demirci (2009), Y. Lisans Tezi	Sınıf öğretmenlerinin kültürel öğelerin öğretiminde müze gezilerinin önemi konusundaki görüşlerini tespit etmek.	Karma (Nicel- Nitel)-Tarama-212 öğretmen- Anket
A ₇	Kayağ (2009), Y. Lisans Tezi	Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin gezi-gözlem tekniği kullanımına ilişkin görüşlerini değerlendirmektir.	Nicel- Tarama-150 öğretmen- Anket
A ₈	Arı (2010), Y. Lisans Tezi	Müze Bilinci öğrenme alanı etkinliklerinin gerçekleşmesine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi.	Nitel- Tarama-18 öğretmen- Görüşme
A ₉	Filiz (2010), Y. Lisans Tezi	Müze eğitimi ile yapılan sosyal bilgiler eğitiminin öğrenciler için ifade ettiği anlamın ortaya konulmasıdır.	Nitel- Olgusal desen-25 öğrenci- Görüşme
A ₁₀	Koçak (2010), Y. Lisans Tezi	İlköğretim Görsel Sanatlar Eğitimi Dersi ile müze içi etkinliklerin ilişkilendirilmesinin gerekliliğini vurgulamak.	Karma (Nicel, Nitel)-Tarama- 125 öğrenci, 30 öğretmen- Görüşme.

A ₁₁	Yazıcıoğlu (2010), Y. Lisans Tezi	İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinde tarihi mekânları ve müzeleri kullanmanın akademik başarıya ve kalıcılığa etkisini geleneksel yöntemle karşılaştırarak ortaya koymak.	Karma (Nicel, Nitel)- Deneysel-80 öğrenci- Başarı testi, görüşme.
A ₁₂	Egüz (2011), Y. Lisans Tezi	Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ve öğrencilerin müzelerin Sosyal Bilgiler eğitimi amaçlı kullanılmasına ilişkin görüşlerini belirlemek.	Nitel- Tarama-10 öğretmen, 20 öğrenci- Görüşme
A ₁₃	Sönmez (2011), Y. Lisans Tezi	Sosyal Bilgiler dersinde müzelerin önemi ve karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri geliştirmek amacını taşımaktadır.	Nicel- Tarama-20 öğretmen- Anket
A ₁₄	Görkem (2012), Y. Lisans Tezi	Öğrencilerin sosyal etkinliklere katılımları, bunun duyuşsal ve akademik başarılarına etkisinin incelenmesi.	Nicel- Tarama-626 öğrenci- Anket
A ₁₅	Kısa (2012), Y. Lisans Tezi	Sosyal Bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini çeşitli değişkenler açısından incelemek.	Nicel- Tarama- 423 öğrenci, 65 Sosyal. Bil. öğretmeni- Anket
A ₁₆	Onay (2012), Y. Lisans Tezi	Eğitsel kulüp faaliyetlerinin etkililiğinin öğretmen, öğrenci, veli ve yöneticilerin bakış açılarıyla ortaya çıkarılması.	Karma(Nicel-Nitel)- İlişkisel tarama- 941öğrenci, 27öğretmen- Anket, görüşme
A ₁₇	Yavuz (2012), Y. Lisans Tezi	Hayvanat bahçelerinin eğitimsel amaçlı kullanımının ilköğretim öğrencilerinin akademik başarılarına ve kaygılarına etkisini belirlemek.	Karma (Nicel-Nitel)- 65 öğrenci, 36 öğretmen- Test, görüşme.
A ₁₈	Yıldırım (2012), Y. Tezi	İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde gezi-gözlem yönteminin uygulanma durumunun incelenmesi.	Nicel- Tarama 143 Öğretmen- Anket

Dok.Tezi: Doktora Tezi, Y.Lisans Tezi: Yüksek Lisans Tezi.

2.2. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

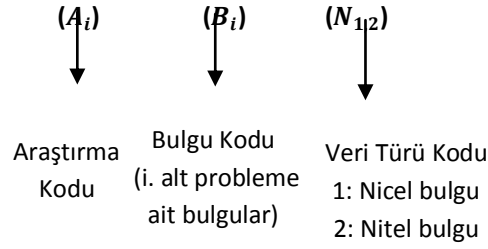
Meta-sentez yöntemine mahsus olarak, Sandelowski ve Barroso (2007), üç tür geçerliği tanımlamaktadırlar: (1) Tanımlayıcı geçerlik, verilerin doğruluğunu gerçeklere dayanarak tanımlayan bir geçerlik türüdür. Bu, çalışmada kullanılan her bir rapordan elde edilen anlamlı ve doğru tanımlamalardır. (2) Yorumlayıcı geçerlik, bakış açılarıyla ilgili araştırmacıların anlayışlarının tam ve doğru temsil edilmesini sağlamaktadır. Bu çalışmada araştırma kodları aracılığıyla doğrudan alıntılara yer verilerek sağlanmaya çalışılmıştır. (3) Kuramsal geçerlik, bulguların yorumlanmasında araştırmacının güvenirliliğine başvurmaktadır. Bu, bilgileri birleştirmede, verileri yorumlamak için kullanılan yöntemle bağlı olmak anlamına gelmektedir. Bu çalışmada yöntemin geliştirilmesi ve uygulanması süresince araştırma danışmanının görüş ve önerileri doğrultusunda hareket edilmiştir.

Bu çalışmada birincil bulgular içerik analizine tabi tutulduğundan yapılan kodlamaların güvenirliliğinin sağlanmasına yönelik olarak kodlayıcılar arası güvenirlilik yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada kodlayıcı güvenirliliği 0,93 bulunmuştur. Bu sonuca göre, yapılan kodlamaların güvenilir olduğuna karar verilmiştir.

2.3. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Meta-sentez yöntemi ile desenlenen bu çalışmada aşağıdaki adımlar izlenerek veriler çözümlenmiş ve yorumlanmıştır (Walsh ve Downe, 2005; Sandelowski, Docherty ve Emden, 1997):

1. Birincil araştırma bulguları, bu çalışmanın amacı doğrultusunda süzülerek bulgulardaki benzerlik ve farklılıklar belirlenmiştir.
2. Birincil bulgular kodlanmıştır. Birincil bulgunun kaynağını ve türünü gösteren Şekil 1'de gösterilen biçimde bulgu kodu düzeyleri kullanılmıştır.

Şekil 1. Bulgu Kodu Düzeyleri

3. Kodlar aracılığıyla temalar oluşturulmuştur. Bir tema altında bir araya getirilen birincil bulguların sentezlenebilmesi amacıyla veri türü ve istatistiki özellikleri dikkate alınarak birbirine dönüştürme işlemleri şu şekilde gerçekleştirilmiştir:

Belli bir temaya kaydedilen nicel ve nitel birincil bulgular ayrı ayrı gruplanmıştır. Aynı tema altında bir araya getirilen (varsa) nicel bulguların birincil araştırmalardaki yüzde ve/veya ortalama değeri ait olduğu örneklem sayısı ile çarpılıp ağırlıklandırılmış ve toplam örneklem sayısına bölünerek ağırlıklandırılmış ortalama yüzde/aritmetik ortalama hesaplanmıştır.

Yorumlama kolaylığı sağlaması amacıyla ortak bir standart ölçek geliştirilmiş ağırlıklandırılmış ortalama yüzde ve ağırlıklandırılmış aritmetik ortalama hesabı ile elde edilen değerler bu standart ölçeğe çevrilmiştir. Birincil istatistik değerlerini dönüştürmede kullanılan standart ölçek ve değer aralıklarına ait standart dönüştürme düzeyleri Tablo 3'te sunulmuştur:

Tablo 3. Yüzde ve Aritmetik Ortalama Değerlerinin Bulunduğu Aralıklara Göre Standart Düzeylere Dönüştürülmesi

Yüzde Değerlerine İlişkin Aralıklar	Aritmetik Ortalama Değerlerine İlişkin Aralıklar	Standart Düzeyi
% $0 \leq$ Yüzde Değeri $<$ % 20	$1,00 \leq$ Ortalama Değeri $<$ 1,80	Hiç
% $20 \leq$ Yüzde Değeri $<$ % 40	$1,80 \leq$ Ortalama Değeri $<$ 2,60	Az
% $40 \leq$ Yüzde Değeri $<$ % 60	$2,60 \leq$ Ortalama Değeri $<$ 3,40	Orta
% $60 \leq$ Yüzde Değeri $<$ % 80	$3,40 \leq$ Ortalama Değeri $<$ 4,20	Çok
% $80 \leq$ Yüzde Değeri $<$ % 100	$4,20 \leq$ Ortalama Değeri $<$ 5,00	Tam

Birincil bulgulara ilişkin nicel istatistikler Tablo 3'te gösterilen aralıklarla beşli bir derecelmeye tabi tutulmuş, bulguların belirlenen standartlara göre yorumlanması sağlanmıştır.

Aynı tema altında biraraya getirilmiş olan nitel bulgular ise betimsel analize tabi tutulmuştur. Ardından nicel ve/veya nitel bulguların analizleri birleştirilerek meta-sentez bulgular elde edilmiştir. Meta-sentez bulgular yorumlanmış ve tartışılmıştır. Bu sırada destekleyici olması bakımından birincil bulgulara da yer verilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan sorulara yönelik olarak birincil bulguların sentezlenmesi sonucu elde edilen meta-sentez bulgular bu bölümde sunulmuştur.

3.1. Sınıf İçi Öğrenmeleri Destekleyen Okul Dışı Aktif Öğrenme Süreçlerine Hazırlayıcı Etkinliklere İlişkin Öğrenci Görüşleri

Bu soruyla ilgili olarak sırasıyla nicel ve nitel birincil bulgular ile bu bulguların sentezlenmesi sonucu ulaşılan meta-sentez bulgular aşağıda sunulmuştur.

“Okul Dışı Aktif Öğrenme Süreçlerine Hazırlayıcı Etkinliklere İlişkin Öğrenci Görüşleri” teması altında bir araya getirilen nicel birincil bulgular ve istatistiki dönüşümleri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Okul Dışı Aktif Öğrenmelere Hazırlayıcı Etkinliklere İlişkin Öğrenci Görüşleri Temasına Alınan Nicel Birincil Bulgular ve İstatistiki Dönüşümleri

Madde	Bulgu Kodu	Kişi Sayısı	Birincil İstatistiği	Standart Düzeyi
Öğretmen gezi öncesinde müze hakkında bizi bilgilendirir.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 4,15$	Çok
Öğretmen gezisi öncesi, müzelerle ilgili ne bildiğimizi sorgular.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 3,57$	Çok
Öğretmen müze içinde uyulacak kuralları önceden bildirir.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 4,60$	Çok
Öğretmen müze ile ilgili bize önceden araştırma ödevi verir.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 2,93$	Orta
Öğretmen müze etkinlikleri için önceden bize bilgi vermektedir.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 3,56$	Çok
Öğretmen ziyaret öncesinde gideceğimiz müze ile ilgili bilgi verir.	$A_{12}B_1N_1$	20	% 60,0	Orta
Sosyal kulüpler öğrencilerin isteklerine göre belirlenmektedir.	$A_{14}B_1N_1$	626	$\bar{X} = 3,47$	Çok
Okulumuzda hangi sosyal kulüpler olduğunu biliyorum.	$A_{14}B_1N_1$	626	$\bar{X} = 4,10$	Çok
Öğretmenimiz gezi öncesi müzelerle ilgili ne bildiğimizi sorgular.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 3,48$	Çok
Öğretmenimiz gezi öncesinde bizi bilgilendirir.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 3,75$	Çok
Öğretmenimiz gezi öncesinde araştırma ödevi verir.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 2,74$	Orta
Öğretmenimiz müze etkinliklerine yönelik önceden bilgi verir.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 3,17$	Orta
Öğretmen gezi öncesinde müzede uyulacak kuralları hatırlatır.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 4,03$	Çok

Kulüplerin çalışma takvimi ve etkinlikleri tüm okula $A_{16}B_1N_1$ 941 $\bar{X} = 3,34$ Orta duyurulur.

Toplam 2289 öğrenci görüşünden elde edilen
Ağırlıklı Ortalama Değeri/Düzeyi:

$\bar{X} = 3,53/$
Çok

Tablo 4'te görüldüğü gibi toplam 2289 öğrencinin verilen maddelere yönelik görüşlerinin ağırlıklı ortalama değeri $\bar{X} = 3,53$ ve düzeyi "çok" olarak bulunmuştur. Öğrenci görüşleri doğrultusunda öğretmenlerin okul dışı aktif öğrenme etkinliklerine hazırlayıcı sınıf içi etkinlikleri "çok" düzeyde gerçekleştirdikleri söylenebilir.

"Okul Dışı Aktif Öğrenme Süreçlerine Hazırlayıcı Etkinliklere İlişkin Öğrenci Görüşleri" teması altında bir araya getirilen nitel birincil bulgular aşağıda sunulmuştur:

$A_{12}B_{1,2,3}N_2$ kodlu bulgu kapsamında, öğrencilerin büyük bir bölümü, müze ziyareti düzenleyen öğretmenlerin ziyaret öncesi kendilerine gidecekleri müzeye dair bilgi verdiklerini, bu bilgileri de müzeye gittiklerinde tekrarladıklarını ifade etmişlerdir. Bu çalışmadaki bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

"Sosyal Bilgiler öğretmenimiz Kapadokya'ya gitmeden önce bilgiler verdi ... Daha önce zaten resimlerini göstermişti. Ne tür kiliselerin bulunacağını, hangi çağlardan kaldığını, otobüste giderken de konuşmuştuk üzerlerinde tartışmıştık"(Ö3).

"... bizim gideceğimiz müzeye ilgili araştırma yapmamızı istiyor çoğu zaman. Not defteri almamızı istiyor ve yolculuk sırasında anlatıyorlar yani genelde neleri gezeceğimizi, ne katkı sağlayacağını. İyi oluyor"(Ö13).

"Müzeye gitmeden önce götürüleceği yerle ilgili bize önce kısa bir bilgi verdi. Benimde anlatılanlar müzeye gidince aklıma geldi"(Ö18).

$A_4B_2N_2$ kodlu bulgu kapsamında, geziye gitmeden önce çalışma yapraklarının hazırlanması, bunların yönlendirici sorular içermesinin yararlı olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin geziye gitmeden önce çalışma yaprakları dağıtılmasına ilişkin görüşleri şöyledir:

"Gezi öncesinde ve sonrasında çalışmalar yapıldı. Geziye gitmeden önce bize verilen çalışma kâğıtları farklıydı"(Ö4).

"Sorular vardı. Sorular bu konuyu bizim kavramamızı sağladı"(Ö7).

"Şimdi daha iyi anlıyorum. Oradakilerin ne işe yaradığını. "Bu sefer bence ordaki deneyleri daha iyi kavradık"(Ö9).

$A_{12}B_{1,2,3}N_2$ kodlu bulgu kapsamında, gezi sırasında dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin yapılan bilgilendirmelere yönelik bir öğrenci görüşü şöyledir:

“Gitmeden önce bazı şeyler anlatmıştı, daha çok nasıl davranmamız gerektiğiyle ilgili bilgi vermişti. Sessiz olmamızı istemişti. Çünkü sınıfla gittiğimizde kalabalıktık. Birbirimizden ayrılmamızı da söylemişti”(Ö19).

“Sınıf İçi Öğrenmeleri Destekleyen Okul Dışı Aktif Öğrenmelere Hazırlayıcı Etkinliklere İlişkin Öğrenci Görüşleri” çerçevesinde toplanan nitel bulgular ışığında öğrenci görüşlerine göre, hazırlayıcı etkinlikler okul dışı öğrenmelerin etkililiğine katkı sağlamakta, işlenen konuyu kavramaya yardımcı olmaktadır.

“Okul Dışı Aktif Öğrenmelere Hazırlayıcı Etkinliklere İlişkin Öğrenci Görüşleri” teması altında toplanan nicel ve nitel birincil bulgular çerçevesinde, okul dışı aktif öğrenme etkinlikleri gerçekleştiren öğretmenlerin etkinlik öncesinde hazırlayıcı çalışmalarını “çok” düzeyinde yaptıkları, öğrencileri gezilecek alan ile ilgili bilgilendirdikleri ve bunların öğrenciler tarafından yararlı bulunduğu söylenebilir.

3.2. Sınıf İçi Öğrenmeleri Destekleyen Okul Dışı Aktif Öğrenme Süreçlerine Hazırlayıcı Etkinliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Bu sorunun yanıtlanmasına yönelik olarak “Okul Dışı Aktif Öğrenme Süreçlerine Hazırlayıcı Etkinliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri” teması altında sırasıyla “Okul Dışı Aktif Öğrenme Etkinliklerinin Planlanmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri” ile “Okul Dışı Aktif Öğrenmelere Hazırlayıcı Etkinlikler” alt temaları geliştirilmiştir. Aşağıda bu alt temalara çerçevesinde ulaşılan meta-sentez bulgular sunulmuştur.

3.2.1. Okul Dışı Aktif Öğrenme Etkinliklerinin Planlanmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Okul Dışı Aktif Öğrenme Etkinliklerinin Planlanmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri alt temasına yönelik olarak bir araya getirilen nicel birincil bulgular ve istatistiki dönüşümleri Tablo 5’te sunulmuştur:

Tablo 5. Okul Dışı Aktif Öğrenme Etkinliklerinin Planlanmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri Temasına Alınan Nicel Birincil Bulgular ve İstatistiki Dönüşümleri

Madde	Bulgu Kodu	Kişi Sayısı	Birincil İstatistiği	Standart Düzeyi
Gezi Planı Hazırlama Durumu	$A_1B_{1,2}N_1$	25	% 52	Orta
Gezi planında öğrencilerin fikirlerini göz önünde bulundururum.	$A_2B_3N_1$	76	$\bar{X} = 4,08$	Çok
Gezi esnasında ne olursa olsun gezi planına sadık kalınmalıdır.	$A_2B_3N_1$	76	$\bar{X} = 4,08$	Çok
Gezi Planı yaparım.	$A_3B_6N_1$	84	$\bar{X} = 3,52$	Çok
Gezi Planı yaparım.	$A_6B_{19}N_1$	212	%56,6	Orta
Gezi yapılacak yer ile ilgili gezi planı hazırlarım.	$A_7B_4N_1$	150	$\bar{X} = 2,32$	Az
Okul dışı öğrenme ortamlarından hayvanat bahçesinin kullanılması aşamasında gezi planı hazırlanır.	$A_{17}B_3N_2$	36	% 100	Tam
Okul dışı öğrenme ortamlarından hayvanat bahçesinin kullanılması aşamasında ders planı hazırlama durumları.	$A_{17}B_3N_2$	36	% 47,2	Orta

Gezi planı hazırlamak gezide önemli ölçüde zaman kazandırır.	$A_{18}B_4N_1$	143	$\bar{X} = 4,29$	Tam
Öğrencilerin gezi aşamalarını takip edebilmeleri için gezi planını çoğaltıp öğrencilere dağıtım.	$A_{18}B_4N_1$	143	$\bar{X} = 3,61$	Çok
Toplam 726 öğretmen görüşünden elde edilen Ağırlıklı Ortalama Değeri/Düzeyi:			$\bar{X} = 3,39/$ Orta	

Tablo 5'te görüldüğü gibi toplam 726 öğretmenin verilen maddelere yönelik görüşlerinin ağırlıklı ortalama değeri $\bar{X} = 3,39$ ve düzeyi "orta" olarak bulunmuştur. Öğretmenlerin görüşlerine göre, okul dışı aktif öğrenme etkinliklerinin "orta" düzeyde planlandığı söylenebilir.

"Okul Dışı Aktif Öğrenme Etkinliklerinin Planlanmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri" teması altında bir araya getirilen nitel birincil bulgular aşağıda sunulmuştur:

$A_{17}B_3N_2$ kodlu bulgu kapsamında, öğretmenler, gezi planını bir zorunluluk gereği hazırladıklarına işaret eden şu ifadeleri kullanmışlardır:

"... zaten prosedür gereği de hazırlamak gerekiyor. Öğrenci sayısını bildirmek gerekiyor, hangi vasıtayla gidilecek ne kadar yol gidilecek, arabanın plakası, idare onaylarsa ilçe milli eğitimde onaylarsa, izin çıkarsa gidebiliyorsunuz yani sadece öğretmenin istemesiyle de olmuyor"(Fen ve Teknoloji Dersi, Ö7).

"Hazırlama zorunluluğu var. Prosedür de var"(Fen ve Teknoloji, Ö25).

"Evet hazırladık gezi planı. Onu zaten milli eğitim istiyö planın detayını istemiyo buradan okuldan kaldık İstanbul'a gittik o şekilde. Güzergah belirtiliyo orda ki anlatım yapma onlara Milli Eğitim karışımı"(Fen ve Teknoloji, Ö11).

"Ee dönemin en başında biz yıllık ders planı hazırlıyoruz. Yıllık ders planın da böyle bir gezi planı varsa orda dahi belirtiyorsunuz. Ayrıca böyle bir plan matbuu hazırlayıp hani dediğim gibi çok teferruatlı bilgilere varınca yazıp onaylatmanız gerekiyor. Onaydan geçmezse gidemiyorsunuz zaten."(Fen ve Teknoloji, Ö7)

Bu tür ifadelerden anlaşıldığı üzere öğretmenlerin bir bölümü yalnızca Milli Eğitim Müdürlüğüne prosedür gereği sunulan Matbu Gezi Planını hazırlamakla yetinmekte bundan başka öğrenme mekanındaki öğrenme-öğretme sürecini planlayan ve okul dışı aktif öğrenme-öğretmen etkinliklerinin etkililiğine katkı sağlaması bakımından oldukça önemli olan bir ders planı hazırlamamaktadırlar.

Bununla birlikte aynı çalışmada gezi sırasındaki etkinlikleri planlamayı önemseyen öğretmen görüşleri de aşağıda sunulmuştur:

"Kesinlikle ..siz ona önceden biraz bilgilendirirseniz, çocuğa bi kere neyin ne olduğunu fark et.. vurgularsınız. Baktığı zaman görmeyi öğrenir. Böyle boş bakmaz neye bakması gerektiğini neye

dikkat etmesi gerektiğini bilir, sınıfa döndüğü zamanda bi sonuç çıkartmanız lazım...”(Fen ve Teknoloji, Ö5).

Gezi planı hazırlarım tabi ki....Daha çok anlık dönütlere cevap verecek şekilde bir şekilde gezi planı hazırlanırım. Tabi ki hazırlanması gereklidir.”(Fen ve Teknoloji, Ö29)

“... hangi hayvanlardan, onların özellikleri ile ilgili bilgileri vermek adına bir ders plan yapılması mutlaka gerekiyo...bir amacı olması gerekiyo, belirtilebilir. şu hayvanın özelliklerini kavrar, şu hayvanın üreme şekillerini bilir, hangi hayvanda hangi özellikler görülür, diye kazanımlar yazılır...”(Fen ve Teknoloji, Ö13)

“Mutlaka nerde ne anlaticam ordakiler orda hangisini anlaticak işte burada ön hazırlık aşaması çocuklar ne biliyolar ne bilmiyolar çünkü bildikleri şeyleri dinlemekten artık onlarada bıkkınlık geliyo. Bilmedikleri şeyleri birazcık daha, ilginç olan şeyleri özellikle nasıl gidilceğini bi ders planı çocuklar şunu yapıcaz, burada bunu yapıcaz beraber hareket edicez”(Fen ve Teknoloji, Ö20)

“Zaten bir ders planı yoksa yok olunmaya mahkum bir ders olur. Her şeyde plan hazırlama taraftarıyım, plansız olmaz. Esneklikler olmalı bence çerçeve bir plan, öğrencinin orda merak ettiklerine de cevap verilir...”(Fen ve Teknoloji, Ö36)

“Sınıf İçi Öğrenmeleri Destekleyen Okul Dışı Aktif Öğrenme Etkinliklerinin Planlanmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri” teması altında toplanan nitel bulgular ışığında matbu gezi planı ile yetinip ders planı yapmayan öğretmenler olduğu gibi, ders planı yapmayı önemseyen öğretmenler de bulunduğu görülmüştür. Öğretmenlerin okul dışı öğrenme mekânlarında sınıf içinde ders işlemeye göre daha deneyimsiz oldukları, koordinasyon sorunları ve/veya sürpriz durumlar yaşanabileceği dikkate alınırsa iyi bir hazırlığa ve dersi iyi planlamaya duyulan ihtiyaç kendiliğinden ortaya çıkar.

Birincil araştırmalardaki “Okul Dışı Aktif Öğrenme Etkinliklerinin Planlanmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri” teması altında bir araya getirilen nicel ve nitel bulgular birlikte göz önüne alındığında, öğretmenlerin okul dışı aktif öğrenme etkinliklerini “orta” düzeyde planladıkları, öğretmenlerin bir kısmının Gezi Yönergesinde matbu olarak hazırlanması zorunlu Gezi Planı ile yetindikleri, öğretmenlerin diğer bir bölümünün ise zorunlu Gezi Planı dışında okul dışı aktif öğrenme etkinliklerini ayrıca planlamayı önemsedikleri söylenebilir.

3.2.2. Okul Dışı Aktif Öğrenmelere Hazırlayıcı Etkinliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Okul Dışı Aktif Öğrenmelere Hazırlayıcı Etkinliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri alt temasına yönelik olarak bir araya getirilen nicel birincil bulgular ve istatistiki dönüşümleri Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Okul Dışı Aktif Öğrenmelere Hazırlayıcı Etkinliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri Temasına Alınan Nicel Birincil Bulgular ve İstatistiki Dönüşümleri

Madde	Bulgu Kodu	Kişi Sayısı	Birincil İstatistiği	Standart Düzeyi
Gezi esnasında koordinasyon sorunlarıyla karşılaşma olasılığına karşı önceden tedbir alırım.	$A_2B_1N_1$	76	$\bar{X} = 4,38$	Tam
Geziden önce gezilecek yer hakkında ön inceleme yaparım.	$A_2B_3N_1$	76	$\bar{X} = 4,21$	Tam
Gezi planını yaparken öğrencilerin fikirlerini göz önünde bulundururum.	$A_2B_3N_1$	76	$\bar{X} = 4,08$	Çok
Geziden önce öğrencilere gezilecek yerlerle ilgili bilgi veririm.	$A_2B_3N_1$	76	$\bar{X} = 4,21$	Tam
Geziye ilişkin ön bilgi veririm.	$A_3B_6N_1$	84	$\bar{X} = 3,33$	Orta
Müzedede ön incelemede bulunurum.	$A_6B_{19}N_1$	212	% 23,1	Az
Müzedede uygulanmak üzere etkinlikler geliştiririm.	$A_6B_{19}N_1$	212	% 12,7	Hiç
Geziye gitmeden önce gezilecek yer ve gezinin amacıyla ilgili olarak öğrencilere ön bilgi veririm.	$A_7B_3N_1$	150	$\bar{X} = 1,72$	Hiç
Öğrencilere müze gezisinden önce bilgi veririm.	$A_{10}B_2N_1$	30	$\bar{X} = 4,80$	Tam
Öğrencilerin müze gezisi öncesinde ön bilgilerini sorgularım.	$A_{10}B_2N_1$	30	$\bar{X} = 4,50$	Tam
Öğrencilere gezi öncesi müzedede uyulacak kuralları hatırlatırım.	$A_{10}B_2N_1$	30	$\bar{X} = 4,70$	Tam
Öğrencilere gezilecek müze ile ilgili önceden araştırma ödevi veririm.	$A_{10}B_2N_1$	30	$\bar{X} = 4,13$	Çok
Öğrencilere müzedede yapacakları etkinliklere yönelik önceden bilgi veririm.	$A_{10}B_2N_1$	30	$\bar{X} = 4,30$	Tam
Müze gitmeden öğrencilerime müze ve müzedeki eserler hakkında bilgi veririm.	$A_{13}B_1N_1$	20	% 90,0	Tam
Öğrencilerin müze gezisi öncesinde müzelerle ilgili ön bilgilerini sorgularım.	$A_{15}B_8N_1$	65	$\bar{X} = 3,90$	Çok
Öğrencilere müze gezisinden önce bilgi veririm.	$A_{15}B_8N_1$	65	$\bar{X} = 4,38$	Tam
Öğrencilere gezilecek müze ile ilgili önceden araştırma ödevi veririm.	$A_{15}B_8N_1$	65	$\bar{X} = 3,70$	Çok
Öğrencilere, müzeyi gezmeden önce, müzedede uyulacak kuralları hatırlatırım.	$A_{15}B_8N_1$	65	$\bar{X} = 4,60$	Tam
Öğrencilere müzedede yapacakları etkinliklere yönelik önceden bilgi veririm.	$A_{15}B_8N_1$	65	$\bar{X} = 4,09$	Çok
Geziden önce hangi konu veya sorunların gözlemleneceğini öğrencilere bildiririm.	$A_{18}B_5N_1$	143	$\bar{X} = 3,72$	Çok

Toplam 780 öğretmen görüşünden elde edilen
Ağırlıklı Ortalama Değeri/Düzeyi:

$\bar{X} = 3,55/$
Çok

Tablo 6'da görüldüğü gibi toplam 780 öğretmenin verilen maddelere yönelik görüşlerinin ağırlıklı ortalama değeri $\bar{X} = 3,55$ ve düzeyi "çok" olarak bulunmuştur. Öğretmenlerin görüşlerine göre, okul dışı aktif öğrenme etkinliklerine hazırlayıcı etkinlikleri "çok" düzeyde gerçekleştirdikleri söylenebilir.

Okul Dışı Aktif Öğrenmelere Hazırlayıcı Etkinliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri alt temasına yönelik olarak bir araya getirilen nitel birincil bulgular aşağıda sunulmuştur:

$A_{12}B_{1,2,3}N_2$ kodlu bulgu kapsamında, öğretmenlerin verdikleri cevaplar çerçevesinde iki öğretmen ziyaretlerin ani olduğunu, bu nedenle belli bir yöntem izlemediklerini, bir öğretmen yöntem teknik olarak eski eserleri toplamaya çalışarak öğrenciye müze bilincini aşıladığını, öğretmenlerden ikisi özel bir yöntem uygulamadığını ancak gezi öncesi mutlaka birkaç öğrenci belirleyerek ziyaret edilecek müzeyle ilgili bilgi toplamalarını isteyerek sonrasında sunum yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bir öğretmen de gezi yapılacak müzeyle ilgili var olan dokümanı kullanarak öğrenciyi bilgilendirdiğini ifade etmiştir. İki öğretmen ise hem ziyaretlerde hem de sınıfta bu eğitim kapsamında kendilerine göre belli yöntemler takip ettiklerini özellikle bu bağlamda planlamaya önem verdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca birçoğu yöntem takip ederken internetten de faydalandıklarını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyledir:

“Tabi ki öğrencilere gitmeden önce ön bilgi vererek, bir program yaparak gittik ve çok başarılı da olduk bu konuda diye düşünüyorum. Çünkü müzeye gittiğimizde direk gözleri anlatılanları aradı, ayrıca müzede onlarla ilgili sorular sordular” (Sosyal Bilgiler, Ö4).

“Mesela İstanbul Arkeoloji’ye gidileceğini düşünün ... mesela Kadeş Antlaşması’nın niye, kimler arasında yapıldığı şeklinde bir takım ön hazırlık yapmalarını isterim. Bende sonrasında bilgilendiririm. Çünkü onların bilgiye kendilerinin ulaşması bence daha önemli (Sosyal Bilgiler, Ö5).

“Çocukları oraya götürüp de bomboş müzeyi gezdirmek değil amaç. Amaç, müzeyi tanıtabilmek, çocuklara müzeyi kavrayabilmek, o içindeki olguları onlara verebilmektir. İşin özü odur yani yoksa götürüyüm de ev gezer gibi işte müzeyi gezeyim olmaz. Zaten çocukların ilgisi çok fazla açık değil yani böyle aman gideyim de müzede ne varmış işte ben bunu öğreneyim belki 30 çocuk içinden bir tane çıkar. Diğer 29 çocuğu sizin yönlendirmeniz gerekiyor. Onun için o konuda bilgi sahibi olmanız lazım ... ziyaret öncesi bilgilendiriyorum öğrencileri. Müzeyle ilgili sorular hazırlarken bilgi künyeleri de hazırladım bu şekilde hem dikkatlerini çekmeyi başardım hem de eleştirel düşüncelerini sağladım. Ziyaret öncesi müzelerle ilgili birkaç öğrenci görevlendiriyorum, belli müzelerin adlarını verip de çocuklar bu müzeler hakkında bilgi toplayacaksınız ve geleceğiniz sınıfta arkadaşlarınıza anlatacaksınız demek bile yeterli oluyor inanın onlar böyle resimlerle işte internetten indirdikleriyle dokümanlarla o kadar güzel geliyorlar ki! Bu ayrıca gezinin verimli geçmesini de sağlıyor (Sosyal Bilgiler Ö8)”.

“Daha önceden gitmiştim zaten, o yüzden bir daha ön ziyarette bulunmadım ama görevliye haber veriyoruz hani şu şekilde oluyor biz şu kadar öğrenciyle müzeyi ziyaret etmek istiyoruz şeklinde haber veriyoruz. Onlarda uygun olup olmadıklarını söylüyorlar. Öğrenciyi bilgilendirmem için önce benim araştırıp öğrenmem gerekiyor bunun yerine “tourist information” un kitapçıklarını alıp çocuklara vermek belki daha kolayına gidiyor. Bu şekilde gezi öncesi bilgilendirme yapmaya çalışıyorum. Yöntem olarak eski eserleri toplamayı kullanıyorum. Mesela böyle toplama yoluyla oluşturduğum müzeye “yakın tarihimizin müzesi” diye yazdık. Çünkü ne getirdi çocuklar işte bakır taşlar getirdi, işte tahtadan kaşıklar getirdi, işte

babaannelerinin kıyafetlerinden getirdiler, çok eski çevirmeli telefon vardı. Çok çok eski bir eser bulma şansımız olmuyor. Maksat müze bilincini bu yolla çocuklara verme (Sosyal Bilgiler, Ö9)."

Bir başka çalışmadaki, gezi için öğrencileri hazırlamanın okul idaresi, öğretmen ve gezi kulübünün koordinasyonunu gerektirdiğini vurgulayan şu öğretmen görüşü ilgi çekicidir ($A_8B_5N_2$):

"... en önemli şey ... idarenin, öğretmenin veya bu gezi kulübünün bu işi mutlaka çok iyi planlaması ve teşvik etmesi gerekiyo. Bunu yaptıktan sonrada, ... çocuklara bilinç kazandırmak ... gerekir. Eğer biz o ilgiyi uyandırabilirsek, çocukta zaten görme isteği kendiliğinden oluşuyor (Pekin, Sınıf Öğretmeni)"

"Sınıf İçi Öğrenmeleri Destekleyen Okul Dışı Aktif Öğrenme Süreçlerine Hazırlayıcı Etkinliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri" teması altında toplanan nitel bulgular ışığında hazırlayıcı etkinliklerin okul dışı öğrenme mekânlarında gerçekleşen öğrenmeleri istendik bir doğrultuya çekmek bakımından kritik öneme sahip olduğu değerlendirilebilir.

"Okul Dışı Aktif Öğrenme Süreçlerine Hazırlayıcı Etkinliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri" temasına ilişkin nicel ve nitel bulgular birlikte göz önüne alındığında, öğretmen görüşlerine göre, öğretmenleri okul dışı aktif öğrenmelere hazırlayıcı etkinlikleri "çok" düzeyinde gerçekleştirdikleri, öğrencilerin okul dışı öğrenme konusuna ilgilerini çekmeye çalıştıkları, öğrencilere soru sorma, ön bilgi verme, ön araştırma yaptırma, sunum hazırlatma vb. etkinliklerle okul dışı aktif öğrenmelere öğrencileri hazırladıkları söylenebilir.

3.3. Sınıf İçi Öğrenmeleri Destekleyen Okul Dışı Aktif Öğrenme Mekânlarında Gerçekleşen Öğrenme Yaşantılarına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Bu soruyla ilgili olarak sırasıyla nicel ve nitel birincil bulgular ile bu bulguların sentezlenmesi sonucu ulaşılan meta-sentez bulgular aşağıda sunulmuştur.

"Okul Dışı Aktif Öğrenme Mekânlarında Gerçekleşen Öğrenme Yaşantılarına İlişkin Öğrenci Görüşleri" teması altında bir araya getirilen nicel birincil bulgular ve istatistiki dönüşümleri Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Okul Dışı Aktif Öğrenme Mekânlarında Gerçekleşen Öğrenme Yaşantılarına İlişkin Öğrenci Görüşleri Temasına Alınan Nicel Birincil Bulgular ve İstatistiki Dönüşümleri

Madde	Bulgu Kodu	Kişi Sayısı	Birincil İstatistiği	Standart Düzeyi
İzcilik faaliyetleri verimlidir.	$A_5B_1N_1$	163	% 92,6	Tam
Gezi sırasında gözlemlerimize yönelik not tutuyoruz.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 3,43$	Çok
Müzedede üç boyutlu yeni bir ürün ortaya koyarız.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 2,52$	Az
Müze gezisi, müzede görevli bir rehber eşliğinde yapılmaktadır.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 4,26$	Tam
Müze rehberinin yaptığı açıklamalar bilgilendirici olmaktadır.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 4,26$	Tam

Müze gezisi için ayrılan süre yeterli olmaktadır.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 3,90$	Çok
Müzedede bulunan eserlerin taslak resimlerini çizeriz.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 2,61$	Orta
Sosyal etkinlikler öğretmenlerin gözetiminde yapılmamaktadır.	$A_{14}B_1N_1$	626	$\bar{X} = 3,44$	Çok
Gezi sırasında gözlemlerimize yönelik not tutuyoruz.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 3,13$	Orta
Müze gezisi sırasında dersin amacına yönelik müzede bulunan eserlerin fotoğraflarını çekeriz.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 3,15$	Orta
Müze gezisi sırasında müzenin elverişli bir bölümünde o konudaki görüşlerimizi birbirimiz ile paylaşıyoruz.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 3,50$	Çok
Müze gezisi sırasında tarihi mekanın, eşyaların insanlar tarafından nasıl ve hangi amaçla kullanıldığıyla ilgili düşünceler ortaya koyuyoruz.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 3,21$	Orta
Müze gezisini bir rehber eşliğinde yaparız.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 3,90$	Çok
Gezi sırasında müze rehberi bilgilendirici açıklamalar yapar.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 3,97$	Çok
Eğitsel kulüp çalışmalarında bana sorumluluk verilmektedir.	$A_{16}B_1N_1$	941	$\bar{X} = 3,83$	Çok
Eğitsel kulüp etkinliklerinden yeni bir şeyler öğreniyorum.	$A_{16}B_1N_1$	941	$\bar{X} = 4,26$	Çok
Eğitsel kulüp etkinliklerinde diğer derslerde öğrendiğim bilgileri de kullanıyorum.	$A_{16}B_1N_1$	941	$\bar{X} = 3,85$	Çok
Yaptığımız etkinlikler kulübümüzün amacıyla tutarlıdır.	$A_{16}B_1N_1$	941	$\bar{X} = 3,85$	Çok
Kulüp çalışmalarımızda yeni teknik ve beceriler kazanıyorum.	$A_{16}B_1N_1$	941	$\bar{X} = 3,84$	Çok
Kulübüm genellikle ilgi duyduğum alanda çalışmalar yapar.	$A_{16}B_1N_1$	941	$\bar{X} = 3,20$	Orta

Toplam 2432 öğrenci görüşünden elde edilen
Ağırlıklı Ortalama Değeri/Düzeyi:

$\bar{X} = 3,69/$
Çok

Tablo 7’de görüldüğü gibi toplam 2432 öğrencinin verilen maddelere yönelik görüşlerinin ağırlıklı ortalama değeri $\bar{X} = 3,69$ ve düzeyi “çok” olarak bulunmuştur. Okul dışı aktif öğrenme mekânlarında gerçekleşen öğrenme yaşantılarına ilişkin öğrenci görüşleri “çok” düzeyindedir.

“Okul Dışı Aktif Öğrenme Mekânlarında Gerçekleşen Öğrenme Yaşantılarına İlişkin Öğrenci Görüşleri” teması altında bir araya getirilen nitel birincil bulgular şunlardır:

$A_9B_2N_2$ kodlu bulgu kapsamında, öğrencilerin müze çalışmaları süresince düşünme süreçlerini birlikte ve aktif olarak kullandıkları görülmektedir. Öğrenciler yürütülen genel çalışmanın dışında ikili ve üçlü gruplar halinde sürdürdükleri etkinliklerde birbirleriyle daha yakın ilişki içerisinde olmuşlar, gözlemleyerek ve arkadaşlarıyla diyalog kurarak bilgilerini yapılandırmaya çalışmışlardır. Örneğin Melda, arkadaşı ile birlikte yürüttüğü grup etkinliğini şöyle anlatmaktadır:

“Çalışma yaprağını ikili grup halinde yapmıştık. O zaman çok az zorlanmıştım. Çünkü orada arkadaşlarımla cevaplayabileceğim sorular vardı. Onunla beraber fikirlerimiz farklı olduğu zaman biraz düşünüyorduk beraber eğer hala farklıysa yazıyorduk aynıysa yazıyorduk, orada biraz zorlandık. Biz biraz daha düşündük bir de yine soru sormada. Mesela ikimiz de farklı bir şey söylediğimizde onu yazdık, ama biz yine de biraz düşünmüştük hangisini yazsak ikimizinkini de mi yazsak diye o sırada biraz zorlanmıştık ama onu da düzelttik” (Melda).

“Daha iyi yorum yapanlar vardı. Özellikle Buse’den de yararlandım. O bana cevaplarda yardım etti. Tek basımıza çalışmak olmuyor, arkadaşlarla çalışmak daha eğlenceli. ... Burada utanmıyoruz, fikirler daha çok açığa çıkıyor. O açıdan da iyi oldu arkadaşlarımla olması”(Gülşah).

Müze çalışması sırasında kurulan sosyal etkileşimi sadece akran iletişimi ile sınırlandıramayız. Müze çalışmasının planlı bir biçimde yürütülmesine ve nesnelere ilişki kurulmasına rehberlik eden öğretmenin, öğrencilerin kendileri ve çevreleri ile kurdukları sosyal etkileşimin biçimlenmesindeki etkisi önemlidir. Öğrenciler bir uzmandan yoksun olarak gerçekleştirdikleri müze gezileri ile karşılaştırmalar yaparak öğrenmelerindeki etkiyi vurgulamışlardır:

“Öncekilerde hep geçiyorduk pek bir yararı olmuyordu. ..öğretmenimiz hepsine değinmedi ama dolaşıyorduk benim ilgimi çektiği için sıkılmadım, eğlenceli geldi ama diğer bazılarına dikkat etmedim küçük olmadığı için onlara da bakmadım bile yani....burada soru-cevap şeklinde yapıyorduk, daha çok üzerinde duruyorduk iyice ne olduğunu anlıyorduk ama orada bunları yapmamıştık, anlatıp geçiyorduk, bu yüzden farklı. Bu dersimiz açısından daha iyi, daha iyi öğreniyoruz. Oradaki eserler hakkında çok bilgi ediniyorduk önceki gittiklerimde değildi”(Gülşah).

“Önceki gezilerde öğretiyordu bir şeyler ama eğlencede daha azdı. Önceden sadece görüyorduk ama burada verilen çalışma yapıları doğrultusunda araştırarak yaptığımız için daha çok bilgi kalıcı oldu daha çok öğrendik”(Ahmet).

“Zaten sizinle de bakmıştık onlara önceden, kitabımızdaki şeyler aklıma geldi. Onlardan da faydalanarak yaptım. Yapamadığım yerlerde yine önceden işlediğimiz konular aklıma geldi ders kitabında, çalışma kitabından da aklıma bir şeyler geldi, onların nasıl ortamlarda yaşadıkları ile ilgili... Okulda öğrendiğimiz bilgilerden yararlandım”(Pelin).

Lale müze etkinlikleri ile ders konuları arasında ilişki kurduğunu söyleyerek *“Onlarla ilgili sınıfta öğrendiğimiz şeyleri tekrar dile getirdik.”* demektedir. Tuğçe ise nesnelere derste öğrendiklerini hatırlamasına yardımcı olduğunu söyleyerek *“Nesnelere yanına gittim. Orada birtakım bilgiler vardı onları da kullandım ama daha çok derste de biraz işlemiştik o bilgiler aklıma geldi.”* demektedir. Gülşah önceden ders içerisinde değindiği ilkçağ kültürleri ile ilk müzede karşılaştığı kültürler arasında karşılaştırmalarda bulunarak *“Hititler dışındaki diğer medeniyetlere ait bölümlere gittiğimizde pek yorum yapamadım, biraz zor geldi. Hititleri kitapta da ayrıntılı gördük ama diğerlerinde pek yorum yapamadım.”* demektedir ve önceki bilgilerini hatırlayarak müze etkinliklerinde daha aktif olduğunu dile getirmektedir.

Zeynep öğrenme sürecinde aktif olmanın kendisini araştırmacı gibi hissetmesine destek olduğunu söyle dile getirmektedir: *“Nesnelere çalışmak aslında daha iyiydi. Etkinlik kâğıtlarında da yazıyordu, onları daha kolay cevaplandırabildim. Sonra kendimi böyle arkeolog gibi hissettim.”*

Ahmet nesnelere arayıp bulmasına imkân veren bir etkinliği şöyle değerlendirmektedir: “*Bulmaca şeklinde bir çalışma yaprağı vardı. Orada daha çok bakmıştık daha çok aramıştık. Daha çok öğretici olmuştu. Oradaki nesnelere bulduk. Ondan sonra birisini takip ediyormuş gibi bir duyguya kapıldım. Orada hani tramvayın en son gittiği yer neresidir gibi. Zaten öyle şeyleri çok seviyorum macera gibi geliyor bana. Bir de kendin bulunca daha iyi hissettim kendimi, daha araştırmacı hissettim.*”

Katılımcı öğrenciler eğlenerek öğrenme imkânı kazandıkları bir uygulama olarak drama çalışmasını özellikle vurgulamışlardır:

“Bana ilgi çekici gelen oradaki dramaydı, hiç düşünmemiştim. O yüzden Rahmi M. Koç Müzesi’ni daha iyi hatırlıyorum, daha çok zevk aldığım için genellikle öyle oluyor. Orada tiyatro yapmıştık orası daha çok eğlenceliydi. Keşke oradan hiç inmesek diye düşünüyordum. Orada da yorum önemliydi. Boşa değildi sonuçta o öğrenmek içindi. Hem eğlenmek için hem de yorum açısından. Hiç öyle bir şey olacağını düşünmedim, çok eğlenceliydi”(Gülşah).

Zeynep ise hem drama çalışmalarını hem de interaktif uygulamaları vurgulayarak “*Bu müzede diğerlerine nazaran biraz daha çok eğlendim. Drama da yaptık bir de orada çalışan trenler vardı onlar benim ilgimi çekmişti. Daha eğlenceli buldum. Eğlendim de hatta birkaç nesne vardı onları daha çok sevmişim. ....kısacası hem öğrenmiştik hem de eğlenmiştik.*” demekte, eğlenme ve öğrenmenin bir arada gerçekleştiğini ifade etmektedir. Lale, drama çalışması ile birlikte diğer uygulamaların da kendisine eğlenceli geldiğini dile getirmektedir: “*Uygulamalar çok güzeldi hele trende drama yapmıştık o çok zevkli geçmişti. Hem ders işledik hem de eğlenceli bir geziydi. Yaptığımız çalışmalar açısından da zevkliydi. Etkinliklerimiz de zevkliydi.*”. Buse en sevdiği uygulama olarak drama çalışmasını ifade etmiş ve “*En çok ilgimi çeken şeyden başlayayım drama yapmıştık bir tane. Atlı tramvayın içinde bir drama yapmıştık onu çok sevmişim... Çok keyif vericiydi drama çalışması.*” diyerek edindiği deneyimden keyif aldığını belirtmektedir. Burada vurgulanan deneyim olgusunu değerli yapan sadece eğlenceli olması değil, bir öğrenme süreci ile birlikte kazanılması ve öğrencinin bu süreci içselleştirmesini sağlamasıdır. Tuğçe drama uygulamasına yönelik düşüncelerini dile getirirken “*Zaten yaptığımız tiyatrodan çok eğlenceliydi. Herkes rolünü de çok güzel yaptı. İçine binmek de ayrı bir zevkti. Daha gelişmiş tramvaylarda daha mutlu oldum o daha güzeldi. Rahmi M Koç Müzesi’nde drama hem öğreticiydi hem de eğlenceliydi.*” diyerek, diğer katılımcılarla benzer şekilde öğrenme sürecini eğlenerek yürüttüğünü ifade etmektedir. Melda ise drama çalışmasını müze içerisinde gerçekleştirdiği diğer interaktif uygulamalarla birlikte sayarak “*Burası daha eğlenceliydi. Drama yaptık, drama eğlenceliydi, trenin nasıl çalıştığını görmek de eğlenceliydi bir de trenlerin içine bindik o da eğlenceliydi.*”

A₁₁ kodlu araştırmada, tarihi yerlerle öğretim yöntemi uygulanmış 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesi çerçevesinde “Osmanlı Devleti Yeni Başkentinde” konusu doğrultusunda

öğrencilerin İstanbul il merkezinde gezmek istedikleri tarihi mekân ve müzelere ilköğretim 7. Sınıftan 40 öğrencinin katıldığı alan gezisi düzenlenmiştir. Gezi sırasında, öğrencilerin meraklarını uyandıracak sorular yöneltilmiş. Öğrenciler, öğretmenin anlattıklarını yanlarında getirdikleri not defterine not almışlar. Öğrenciler bir taraftan müze içini gezerken bir taraftan da çalışma kâğıdında yer alan soruları cevaplamışlar. Bazı öğrenciler fotoğraf çekerken, bazı öğrenciler de geziyi kamerayla kaydetmiştir.

$A_{11}B_3N_2$ kodlu bulgu kapsamında 10 öğrenciyle görüşme yapılmış, “Sizce yapılan gezilerde başka hangi etkinlikler olmalıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya ilişkin bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Hem not almak hem de sizi dinlemek zor oldu. Bize, gitmeden daha önce gideceğimiz yerlerle ilgili bilgi notu verebilirdiniz. Bir taraftan not alırken bir taraftan da sizi dinlemek bizi yordu. Onun için bazı yerleri kaçırdık. Bu, bizim vakit kaybetmemize sebep oldu. Sizin söylediğiniz bazı şeyleri not alamadık”(Ö1).

“Gittiğimiz tarihi mekân ve müzeler çok kalabalıktı. Belki bu kadar kalabalık olmasaydı gittiğimiz yerlerde tarihi bir oyun sergileyebilirdik. Bir drama çalışması yapabilirdik. Topkapı Sarayı’nda bir drama çalışması yapabileseydik orada bulunan turistlerin ve diğer insanların ilgisini çok çekerdi”(Ö2).

“Gezimizin daha eğlenceli geçmesi için bizlerin gideceğimiz yerlerle ilgili bilgi sahibi olması gerekirdi. Panorama Müzesi’ni gezerken birisi Fatih Sultan Mehmet gibi giyinebilirdi. Yanında da yeniçeriler olabilirdi”(Ö3).

“Mesela kâğıdın bir yönüne gideceğimiz yerlerle ilgili fotoğraf yapıştırılabilir, bir yönünde de, gideceğimiz yerlerle ilgili bilgi olabilirdi. III. Ahmet Çeşmesi’nin yanına gittiğimizde III. Ahmet’e benzer bir kıyafetle bir kişi olabilirdi. Biz de onun yanında fotoğraf çekebilirdik”(Ö4).

“Gezi-sırasında gideceğimiz yerlerin minyatürleri elimizde olsaydı daha iyi olurdu. O minyatürlere de bakardık. Topkapı Sarayı’nda Divan-ı Hümayun’un olduğu bir yerde bir drama yapılabilirdi”(Ö5).

“Bir drama yapabileseydik iyi olurdu. Topkapı Sârayı’nda yer alan kıyafetlerden giyebilsek iyi olurdu. Yine Hazine Odası’nda yer alan zırhı giyebilsek güzel olurdu”(Ö6).

“Topkapı Sârayı’nda bir mehter müziği çalsaydı daha iyi olurdu. Topkapı Sârayı’nda Divan-ı Hümayun toplantısı canlandırılabilirdi”(Ö7).

“Bu tarihi eserlerin ne zaman, kim tarafından daha iyi yapıldığını anlamak için bize oralarda kısa filmler izletilebilirdi. Bize hikâyeler anlatılabilirdi”(Ö8).

“Gittiğimiz yerlerde hafıza oyunu oynayabileseydik bilgiler aklımızda daha çok kalırdı”(Ö9).

Bu görüşler doğrultusunda, okul dışı aktif öğrenme mekânlarını yalnızca gezmeye yetinmemek, gezi sırasında çalışmanın daha iyi yönlendirilmesine, daha eğlenceli hale gelmesine ve çalışmadan beklenen etkinin artmasına yönelik olarak rehberlik hizmeti alma, çalışma yapıkları, drama, oyun, not alma, fotoğraf çekme, kameraya kaydetme gibi çeşitli etkinliklere yer vermek yararlı olabilir.

“Okul Dışı Aktif Öğrenme Mekânlarında Gerçekleşen Öğrenme Yaşantılarına İlişkin Öğrenci Görüşleri” teması altında toplanan nicel ve nitel bulgular birlikte göz önüne alındığında, öğrenme yaşantılarına ilişkin öğrenci görüşlerinin “çok” düzeyinde olduğu söylenebilir. Öğrenci görüşleri doğrultusunda okul dışı aktif öğrenme mekânlarını yalnızca gezmeye yetinmemenin, gezi sırasında çalışmanın çalışmadan beklenen etkinin artmasına yönelik olarak çeşitli etkinliklere yer vermenin yararlı olacağı söylenebilir.

3.4. Sınıf İçi Öğrenmeleri Destekleyen Okul Dışı Aktif Öğrenme Mekânlarında Gerçekleşen Öğrenme Yaşantılarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Bu soru çerçevesinde meta-senteze dâhil edilen birincil araştırmalarda yalnızca nicel bulgulara rastlanmış ve sentezlenmiştir. “Okul Dışı Aktif Öğrenme Mekânlarında Gerçekleşen Öğrenme Yaşantılarına İlişkin Öğretmen Görüşleri” teması altında bir araya getirilen nicel birincil bulgular ve istatistiki dönüşümleri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Okul Dışı Aktif Öğrenme Mekânlarında Gerçekleşen Öğrenme Yaşantılarına İlişkin Öğretmen Görüşleri Temasına Alınan Nicel Birincil Bulgular ve İstatistiki Dönüşümleri

Madde	Bulgu Kodu	Kişi Sayısı	Birincil İstatistiği	Standart Düzeyi
Gezi esnasında öğrencilerin fikirlerini dikkate alırım.	$A_2B_3N_1$	76	$\bar{X} = 4,09$	Çok
Gezi esnasında, öğrencilerin etkin katılımını sağlamak için çeşitli etkinlikler düzenlerim.	$A_2B_3N_1$	76	$\bar{X} = 3,95$	Çok
Sınıf Öğretmenlerinin müzede uygulanmak üzere etkinlik hazırlama durumları	$A_6B_{19}N_1$	212	% 39,6	Az
Gezi esnasında öğrencilerin etkin katılımını sağlamak için çeşitli etkinlikler düzenlerim.	$A_7B_4N_1$	150	$\bar{X} = 2,15$	Az
Öğrenciler görsel sanatlar dersi kapsamında müzede bulunan eserlerin eskizlerini çizerler.	$A_{10}B_2N_1$	30	$\bar{X} = 3,47$	Çok
Gezi sırasında öğrenciler gözlemlerine yönelik not tutarlar.	$A_{10}B_2N_1$	30	$\bar{X} = 4,00$	Çok
Öğrenciler müzenin elverişli bir bölümünde müzede bulunan eserlerden yola çıkarak üç boyutlu yeni bir ürün ortaya koyarlar.	$A_{10}B_2N_1$	30	$\bar{X} = 3,13$	Orta
Müze gezisi müzede görevli bir rehber eşliğinde yapılmaktadır.	$A_{10}B_2N_1$	30	$\bar{X} = 4,17$	Çok
Müze rehberinin yaptığı açıklamalar öğrenciler için bilgilendirici olmaktadır.	$A_{10}B_2N_1$	30	$\bar{X} = 4,47$	Tam
Müze gezisi için ayrılan süre yeterli olmaktadır.	$A_{10}B_2N_1$	30	$\bar{X} = 3,93$	Çok
Müze gezisi sırasında öğrenciler gözlemlerinden hareketle not tutarlar.	$A_{15}B_8N_1$	65	$\bar{X} = 3,15$	Orta
Müze gezisi sırasında öğrenciler dersin amacına yönelik müzede bulunan eserlerin fotoğraflarını çekerler.	$A_{15}B_8N_1$	65	$\bar{X} = 3,10$	Orta
Müze gezisi sırasında öğrenciler müzede bulunan eserlerden yola çıkarak tarihi mekanın ya da eşyaların insanlar tarafından nasıl ve hangi amaçla kullanıldığıyla ilgili düşünceler ortaya koyarlar.	$A_{15}B_8N_1$	65	$\bar{X} = 3,20$	Orta

Müze gezisi sırasında öğrenciler müzenin elverişli bir bölümünde müzede bulunan eserlerden yola çıkarak o konudaki görüşlerini birbirleri ile paylaşırlar.	$A_{15}B_8N_1$	65	$\bar{X} = 3,20$	Orta
Gezi boyunca kontrollü davranmak adına araçtan ilk inen ve araca en son binen olurum.	$A_{18}B_4N_1$	143	$\bar{X} = 3,61$	Çok
Toplam 676 öğretmen görüşünden elde edilen Ağırlıklı Ortalama Değeri/Düzeyi:			$\bar{X} = 3,58/$ Çok	

Tablo 8’de görüldüğü gibi toplam 676 öğretmenin verilen maddelere yönelik görüşlerinin ağırlıklı ortalama değeri $\bar{X} = 3,58$ ve düzeyi “çok” olarak bulunmuştur. Okul dışı aktif öğrenme mekânlarında gerçekleşen öğrenme yaşantılarına ilişkin öğretmen görüşlerinin “çok” düzeyde gerçekleştiği söylenebilir.

3.5. Sınıf İçi Okul Dışı Aktif Öğrenme Süreçlerini Pekıştirici Etkinliklere İlişkin Öğrenci Görüşleri

Bu soruyla ilgili olarak sırasıyla nicel ve nitel birincil bulgular ile bu bulguların sentezlenmesi sonucu ulaşılan meta-sentez bulgular aşağıda sunulmuştur.

“Okul Dışı Aktif Öğrenmeleri Pekıştirici Etkinliklere İlişkin Öğrenci Görüşleri” teması altında bir araya getirilen nicel birincil bulgular ve istatistiki dönüşümleri Tablo 9’da sunulmuştur:

Tablo 9. Okul Dışı Aktif Öğrenmeleri Pekıştirici Etkinliklere İlişkin Öğrenci Görüşleri Temasına Alınan Nicel Birincil Bulgular ve İstatistiki Dönüşümleri

Madde	Bulgu Kodu	Kişi Sayısı	Birincil İstatistiği	Standart Düzeyi
Müze gezisi sonrasında, gezi sırasındaki gözlemlerimiz ve etkinliklerimiz ile ilgili bir araştırma ödevi hazırlarız.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 3,17$	Orta
Müze gezisi sonrasında, görsel sanatlar dersinde bulunan bir ya da birkaç eserden yola çıkarak üç boyutlu yeni bir ürün ortaya koyarız.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 2,70$	Orta
Müze gezisi sonrasında müzedeki eserlerden yola çıkarak görsel sanatlar dersinde tartışma yaparız.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 3,20$	Orta
Müze gezisi sonrasında drama gösterisi yaparız.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 2,72$	Orta
Müze gezisi sonrasında okulumuzda bir sergi hazırlanmaktadır.	$A_{10}B_1N_1$	125	$\bar{X} = 2,91$	Orta
Müze gezisi sonrasında, gezi sırasındaki gözlemlerimiz ve etkinliklerimiz ile ilgili bir araştırma ödevi hazırlarız.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 2,84$	Orta
Müze gezisi sonrasında sosyal bilgiler dersinde müzedeki eserlerden yola çıkarak hikâyeler yazarız.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 2,58$	Az
Müze gezisi sonrasında bir sergi hazırlarız.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 2,56$	Az
Müze gezisi sonrasında kartpostal, fotoğraf ve benzeri materyallerden yararlanarak koleksiyon hazırlarız.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 2,62$	Orta
Müze gezisi sonrasında sosyal bilgiler dersinde müzedeki eserlerden yola çıkarak proje görevleri gerçekleştiririz.	$A_{15}B_1N_1$	577	$\bar{X} = 2,66$	Orta
Kulüp çalışmalarımız öğretmenler tarafından değerlendirilmektedir.	$A_{16}B_1N_1$	941	$\bar{X} = 2,04$	Az

Toplam 1643 öğrenci görüşünden elde edilen
Ağırlıklı Ortalama Değeri/Düzeyi:

$\bar{X} = 2,56/$
Az

Tablo 9’da görüldüğü gibi toplam 1643 öğrencinin verilen maddelere yönelik görüşlerinin ağırlıklı ortalama değeri $\bar{X} = 2,56$ ve düzeyi “az” olarak bulunmuştur. Okul dışı aktif öğrenme etkinliklerine katılmış öğrencilerin görüşlerine göre etkinlik sonrasındaki pekiştirici öğretimin “az” düzeyde gerçekleştirildiği söylenebilir.

“Okul Dışı Aktif Öğrenmeleri Pekiştirici Etkinliklere İlişkin Öğrenci Görüşleri” teması altında bir araya getirilen nitel birincil bulgular aşağıda sunulmuştur.

A₁₂B_{1,2,3}N₂ kodlu bulgu kapsamında, öğrenciler, gezi sonrası etkinlik örnekleri olarak kendilerinden düşüncelerini kâğıda dökmelerinin, sözlü olarak anlatmalarının ve slayt hazırlayarak sunum yapmalarının istediğini ifade etmişlerdir. Bu çalışmaların yararlı olduğunu ifade eden bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Öğretmenimiz dönerken otobüste sorular sordu. Burası neresiydi? Buralarda neler öğrendiniz, ne gibi şeyler gördünüz işte şurasının adı neydi, burada neler vardı? bu şekilde. Sınıfta ise öğretmenimiz bizden slayt istiyor. Gezi sonrası neler öğrendiğimiz hakkında bilgileri slaytlar ile sunum yaparak anlatıyoruz”(Ö3).

“Gezi sonrası gördüklerinizi anlatın dedi. İster resme dökün ister hikâyeleştirin yani ne duygu içinde olduğumuzu anlatmamızı istedi. Hani hikâyeleştirmeseydim daha eğlencesiz olurdu açıkçası. Zaten gittiğimde ben küçüktüm hani her şeyimde bir oyun vardı. Eğitimde de oyun kullanıldığı zaman daha eğlenceli ve daha işlenmesi zevkli oldu ve mesela şu anda benim bir tane defterim var mesela geziye gittiğim gördüğüm yerleri not ediyorum”(Ö4).

“Müzeye gittikten sonra öğretmen, okula tekrar geldiğimizde bize şey istemişti müzede gördüklerimizi yazmamızı ve müzeye gitmeden önceki duygularımızla gittikten sonraki duygularımızı karşılaştırmamızı istemişti onları yazmıştık”(Ö7).

“Gezi sonrası konuyla ilgili hani o müzede gezdiklerimizi onları konumuzla bağdaştırdı anlattı bu sefer aklımıza daha iyi oturmuş oldu”(Ö7).

“Öncelikle fotoğrafları kâğıda yapıştırıp altına gördüğümüzdeki duyguları ve bilgileri döktük kendi dilimizle. büyüklerin yardımıyla değil de kendi duygularımızla. Öğretmen bunu daha çok beğendi”(Ö17).

“Geziden dönünce gezide hani ne anladığımızı neler gördüğümüzü bir özet çıkartarak yazmamızı istedi. Bizde anladıklarımızı bir kâğıda yazdık. Sonra diğer arkadaşlarımızla değişerek birbirimizin yazdıklarını okuduk. Bence iyi oldu”(Ö18).

“Sınıf İçi Öğrenmeleri Destekleyen Okul Dışı Aktif Öğrenmeleri Pekiştirici Etkinliklere İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması” altında toplanan nitel bulgular ışığında öğrenci görüşlerine göre, öğrencilerin pekiştirici etkinlikleri

önemsedikleri, bunun hem okul dışı öğrenmeleri pekiştirdiği hem de sınıfta işlenen konuyla ilişkilendirmeyi güçlendirdiği söylenebilir.

“Okul Dışı Aktif Öğrenmeleri Pekiştirici Etkinliklere İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması” altında birleştirilen nicel ve nitel bulgular çerçevesinde öğrenci görüşlerine göre, okul dışı aktif öğretim etkinlikleri sonrasındaki etkinliklere “az” yer verildiği ancak öğrenci görüşlerine göre, öğrencilerin pekiştirici etkinlikleri önemsedikleri, bunun hem okul dışı öğrenmeleri pekiştirdiği hem de sınıfta işlenen konuyla ilişkileri güçlendirdiği söylenebilir.

3.6. Sınıf İçi Öğrenmeleri Destekleyen Okul Dışı Aktif Öğrenme Süreçlerini Pekiştirici Etkinliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Bu soruyla ilgili olarak sırasıyla nicel ve nitel birincil bulgular ile bu bulguların sentezlenmesi sonucu ulaşılan meta-sentez bulgular aşağıda sunulmuştur.

Birincil bulguların kodlanması sonucunda “Okul Dışı Aktif Öğrenmeleri Pekiştirici Etkinliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri” teması altında bir araya getirilen nicel birincil bulgular ve istatistiki dönüşümleri Tablo 10’da sunulmuştur:

Tablo 10. Okul Dışı Aktif Öğrenmeleri Pekiştirici Etkinliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri Temasına Alınan Nicel Birincil Bulgular ve İstatistiki Dönüşümleri

Madde	Bulgu Kodu	Kişi Sayısı	Birincil İstatistiği	Standart Düzeyi
Gezi sırasında öğrencilerle birlikte gezinin bir değerlendirmesini yaparım.	$A_2B_3N_1$	75	$\bar{X} = 4,27$	Tam
Gezi sonrasında gezi ile ilgili görüşleri yazılı veya sözlü alırım.	$A_3B_1N_1$	165	% 35,8	Az
Gezi sonrasında öğrencilere gezi ile ilgili bir rapor hazırlatırım.	$A_3B_1N_1$	165	% 5,46	Hiç
Öğrenciler gezi sonrasında, gezi sırasındaki gözlemleri ve varsa yaptıkları etkinlikleri ile ilgili bir araştırma ödevi hazırlarlar.	$A_{10}B_2N_1$	30	$\bar{X} = 4,07$	Çok
Müze gezisi sonrasında öğrenciler, müzede bulunan seçtiği bir ya da birkaç eserden yola çıkarak yeni bir ürün ortaya koyarlar.	$A_{10}B_2N_1$	30	$\bar{X} = 4,13$	Çok
Müze gezisi sonrasında öğrenciler, görsel sanatlar dersinde müzede bulunan eserlerden yola çıkarak tartışma yaparlar.	$A_{10}B_2N_1$	30	$\bar{X} = 3,93$	Çok
Müze gezisi sonrasında okulumuzda yapılan etkinlik ile ilgili bir sergi hazırlanmaktadır.	$A_{10}B_2N_1$	30	$\bar{X} = 3,47$	Çok
Müze gezisi sonrasında, öğrenciler sosyal bilgiler dersinde, müzede bulunan eserlerden yola çıkarak hikâyeler yazarlar.	$A_{15}B_8N_1$	65	$\bar{X} = 2,67$	Orta
Öğrenciler, müze gezisi sonrasında, müzede bulunan eserlerden yola çıkarak, gezi sırasındaki gözlemleri ve varsa yaptıkları etkinlikler ile bir araştırma ödevi hazırlarlar.	$A_{15}B_8N_1$	65	$\bar{X} = 3,29$	Orta

Müze gezisi sonrası öğrenciler müzede bulunan eserlerden yola çıkarak kartpostal, fotoğraf benzeri materyallerden yararlanarak koleksiyon hazırlarlar.	$A_{15}B_8N_1$	65	$\bar{X} = 2,83$	Orta
Müze gezisi sonrasında müze ile ilgili etkinliklerden oluşan bir sergi hazırlanır.	$A_{15}B_8N_1$	65	$\bar{X} = 3,38$	Orta
Eğitsel kulüp çalışmalarımızı, çalışmalarımızın sonunda değerlendiriyoruz.	$A_{16}B_1N_1$	27	$\bar{X} = 3,59$	Çok
Gezi ile ilgili görselleri okul gazetesi, web sayfası gibi araçlarla yayımlamaktan zevk alırım.	$A_{18}B_4N_1$	143	$\bar{X} = 4,15$	Çok
Toplam 505 öğretmen görüşünden elde edilen Ağırlıklı Ortalama Değeri/Düzevi:			$\bar{X} = 2,62/$ Orta	

Tablo 10'da görüldüğü gibi toplam 505 öğretmenin verilen maddelere yönelik görüşlerinin ağırlıklı ortalama değeri $\bar{X} = 2,62$ ve düzeyi "orta" olarak bulunmuştur. Öğretmen görüşlerine göre, okul dışı aktif öğrenme etkinlikleri sonrasındaki sınıf içi pekiştirici etkinliklerin "orta" düzeyde gerçekleştiği söylenebilir.

"Okul Dışı Aktif Öğrenmeleri Pekiştirici Etkinliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri" teması altında bir araya getirilen nitel birincil bulgular aşağıda sunulmuştur:

$A_{12}B_{1,2,3}N_2$ kodlu bulgu kapsamında, görüşme yapılan on öğretmenden biri gezi sonrası etkinlik yaptırmadığını, üçü gezi sonrasında yalnızca gezi üzerine sözel anlatımla değerlendirme yaptıklarını belirtmişlerdir. Bunun dışında kalan öğretmenlerin uygulamaları örnek teşkil etmesi bakımından aşağıda verilmiştir:

"Öğrencilerimiz müzede çekmiş oldukları fotoğrafları edinmiş oldukları bilgileri bir slayt hazırlayarak bizlere teslim ediyorlar. Bunu grup çalışması olarak yaptığımızda oldu. Gayet iyi, olumlu dönütler elde ettik diyebilirim. Okulumuzun kendi sitesinde gezilerimize yer veriyoruz. Bir de bizim gezilerimizle ilgili olarak zaten zaman zaman yerel gazetelerde de yaptığımız gezilere yer verildi. Ayrıca okulumuzun kendisinin çıkarmış olacağı okul gazetesinde ve dergisinde de yer alacak. Şuanda dergimizi tam çıkarma aşamasındayız"(Sosyal Bilgiler, Ö3).

"Müze gezisinden döndüğümüzde hepsinden değerlendirme istedim. Geziye dair rapor yazdılar, onları bir araya getirdim ve okuduğumda da gezinin amacına ulaştığını gördüm. Bu raporlardan birkaçını okul yönetimine de verdik. Köy okuluydu bizimki, internet sitemiz yoktu. O şekilde değerlendirdik yani duvar gazetesi ile değerlendirebildik ama imkânlar sınırlıydı"(Sosyal Bilgiler, Ö4).

"Gezi sonrası kompozisyon tarzında aklında kalanları yazmalarını istiyorum"(Sosyal Bilgiler, Ö5).

"Öğrencilerin elde ettikleri kazanımlara yönelik, müzede gördüklerini, orada ilgilerini çeken eserleri ve memnun kalmadıkları durumları yazmalarını istedim. Sonra diğer öğrencilerle yazdıkları metinleri değiştirerek birbirlerinin çalışmalarını okumalarını ve eleştirmelerini sağladım. Köy okulunda götürdüm en son çocukları. Orada da yaptığımız müze etkinliğine dair bilgileri okulun panosunda verdik. Fotoğraflar çekmiştik müzeye gittiğimizde. O fotoğrafları okul

panosuna astık. Bunun gitmeyen öğrencilerin ilgilerini çektiğini ve yararı olduğunu düşünüyorum. İmkân olsaydı belki başka şeylerde yapabilirdik”(Sosyal Bilgiler, Ö7).

“Okul Dışı Aktif Öğrenmeler Sonrasındaki Pekiştirici Etkinliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri” teması altındaki nicel ve nitel bulgular sentezlendiğinde, öğretmenlerin okul dışı aktif öğrenmeler sonrasında pekiştirici etkinliklere “orta” düzeyde yer verdikleri değerlendirilebilir. Öğretmenlerin genel olarak okul dışı öğrenmeler sonrasında pekiştirici etkinlikler bağlamında en azından sözel değerlendirme yaptıkları bunun dışında bazı öğretmenlerin öğrencileri aktif kılacak sunumlar, alan gezisine ilişkin haber ve fotoğrafların okul gazetesi/dergisi veya okulun internet sitesinden yayınlanması, kompozisyon yazma, değerlendirme raporu hazırlama, birbirlerinin yazdığı rapor veya metinleri okuma, eleştirme gibi çeşitli etkinliklere yer verdikleri söylenebilir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada ulaşılan sonuçlar alanyazındaki benzer çalışmalarla tartışılarak sunulmuş ve bu sonuçlara dayalı öneriler geliştirilmiştir.

Sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenme etkinlikleri gerçekleştiren öğretmenlerin bu tür etkinlikler öncesinde hazırlayıcı çalışmalar yaptıkları ve bunların öğrenciler tarafından faydalı bulunduğu ortaya çıkmıştır. Alan gezileri gerçekleştiren öğretmenlerin bir bölümünün zorunlu ve matbu gezi planı ile yetindiği, ayrıca ders planı hazırlamadıkları bulunmuştur. Bu, her ne kadar öğrenciler okul dışı öğrenme etkinliğine hazır hale getirilmiş olsa bile, okul dışı öğrenme mekânında koordinasyon sorunlarına ve dersin işlenmesinde aksaklıklar yaşanmasına yol açabilecek bir duruma işaret eder. Bununla birlikte planlama sırasında öğrencilerin güvenliğine ilişkin tedbirlerin gözden geçirilmesi de kritik öneme sahiptir.

Benzer olarak, Orion vd., (1996), çalışmalarında, öğrencilerin alan gezisi öncesinde, alan gezisine hazırlanmalarının kritik öneme sahip olduğunu bulmuşlardır. Bu bağlamda, yapılandırmacı yaklaşım içinde optimum hazırlığın öğrencilerin programın amaçları ve gerçekleştirilecek aktiviteler hakkında açık ve yeterli bilgilere sahip olmasına bağlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dillon vd. (2006), okul dışı eğitime ilişkin çalışmaların sonuçlarını derlemişler ve okul dışı eğitimin daha başarılı olması için dikkatlice planlanması, akıllıca uygulanması ve katılımcılarının korku, fobi, önceki deneyimleri ve öğrenme stili farklılıkları gibi faktörlerin göz önünde tutulması gerektiğini vurgulamışlardır. House (2008), İngiltere’deki 12 ilköğretim kurumu, 10 ortaöğretim kurumu, 1 özel okul, 3 kolejde sınıf dışındaki öğrenmelerin etkisini değerlendirdiği çalışmasında Sınıf dışındaki öğrenmelerin iyi planlanması ve uygulanması halinde öğrencilerin kişisel, sosyal ve duyuşsal gelişimine önemli katkıları olduğunu rapor etmiştir. Ancak, Hükümetin Sınıf Dışında Öğrenme ile ilgili yayınladığı 2006 tarihli manifestodan yalnızca 6 okulun haberdar olduğu ve bu okullarda da bu manifestonun yürütülmeekte olan Ulusal Programa nasıl eklenileceği konusunda yeterli bilgiye sahip değildir. Bu doğrultuda hem bu çalışmada hem de benzer çalışmalarda okul dışı aktif öğrenmelerin eğitim programlarına eklenmesi ve bu tür etkinliklerin nasıl planlanacağı ve nasıl gerçekleştirileceği konusunda öğretmenlere rehberlik sağlanması konusunda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Okul dışı aktif öğrenme mekânlarında sağlanan öğrenme yaşantılarının etkili olduğu öğrenciler ve öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Bu tür etkinliklerin sınıf içinde öğrenilenleri hatırlatan ve pekiştiren bir etkiye sahip olduğu yine okul dışı öğrenme mekânlarını yalnızca gezmeye yetinilmemesi gerektiği bu sırada grupla işbirliği içinde ve iyi organize edilmiş çeşitli etkinliklerle öğrenmenin, okul dışı aktif öğrenmeleri daha eğlenceli, etkili ve kalıcı hale getirebileceği belirlenmiştir.

Okur Berberoğlu vd. (2013), ilköğretim öğrencilerinin, “Doğal Bir Laboratuvar, Akarsu” adlı bir sınıf dışı öğrenme etkinliği ile duyuşsal bakış açılarını belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma sonucunda çocukların etkinlikleri ilginç buldukları, etkinlik esnasında eğlendikleri, dokunarak öğrendikleri, akarsuya ve akarsuda yaşayan canlılara karşı bakış açılarının değiştiği tespit edilmiştir. Rogers vd. (2005), sınıf dışı çevrelerde bilgiye erişim imkânı sağlamak yoluyla öğrencilerin bir araştırma gezisi sırasında çevreyi incelerken bir yandan araştırma faaliyetleri sürdürmelerini sağladıkları çalışmada öğrencilerin habitat ilişkileri, dağılımları, ve ekolojik süreçlerin altında yatan faktörlere ilişkin birbirlerine fikirlerini açıklamaya çalıştıkları, hipotezler geliştirdikleri gözlenmiştir. Feyzioğlu vd. (2012), Türkiye’de yenilenen ilköğretim ders programı hedefleri dikkate alınarak doğa ve doğada yer alan çevre sorunları, bunların biyolojik çeşitlilik ve insan sağlığı üzerine etkileri ve arkeoloji konuları ele alınmıştır. Etkinlikler, disiplinlerarası öğrenme ortamında, probleme ve araştırmaya dayalı öğrenme yaklaşımları kullanılarak ve drama tekniğine de yer verilerek, öğrencilerin doğal ortamda bir bilim insanı gibi çalışarak gözlem yapmaları, problem belirlemeleri, denence kurmamaları, tahminlerde bulunmaları, deney yapmaları, problem çözmeleri ve çalışmalarını raporlaştırmaları sağlanmıştır. Bu çalışma ile öğrencilerin yaşadıkları doğal çevreye, çevre kirliliklerine, canlı türlerine yönelik duyarlılıklarının arttığı, farkındalığın oluştuğu görülmüştür. Bu çalışmaların sonucu olarak, öğrencilerin okul dışı mekânlarda geçirdikleri öğrenme yaşantılarının onların eğlenerek öğrenmeleri, hipotetik düşünme ve yorum becerileri, doğaya-çevreye ilişkin duyarlılık ve farkındalıkları üzerinde olumlu katkıları olduğu değerlendirilebilir. Bununla birlikte, Ballantyne ve Parker (2002; akt. Dillon vd., 2006), çalışmalarında iyi yapılandırılmamış açık hava etkinliklerine karşı uyarılarda bulunur. Nitekim okul dışı öğrenmede, çalışma kâğıtları, not alma, raporlama gibi faaliyetlerden uzak olmanın bu tarz bir eğitimin etkisini azalttığını bulmuşlardır. Lai ise (1999; akt. Dillon vd., 2006) ortaöğretim öğrencilerine yönelik coğrafya alan gezisinde, günün iki bölümüne ilişkin öğrencilerin bireysel öğrenme stillerine ilişkin farklılıklar tespit etmiştir. Şöyle ki; bazıları yerel fiziksel özellikleri öğretmen rehberliğinde öğrenmeyi tercih ederken diğer bir kısmı ise kendi bireysel incelemeleri için özgür kalmalarına izin verilmesini tercih etmişlerdir. Çalışmada, öğrenme stillerindeki farklılıklardan ötürü öğrencilerin kendi başına çalışma imkânı bulmaları ve onlara daha fazla özgürlük tanınması önerilmiştir. Bu görüşler doğrultusunda okul dışı aktif öğrenme süreçlerinde öğrencilerin öğrenme stillerine uygun seçimler yapabilecekleri zengin etkinlik imkânlarının bulunmasının yararlı olacağı değerlendirilebilir.

Alanyazındaki çalışmalar ile bu çalışmadaki bulgular göz önüne alındığında yöntemsel yetersizlikler olsa bile, okul dışı aktif öğrenme yaşantılarının sınıf içi öğrenmeleri destekleme/tamamlama bakımından önemli bir etkiye olduğu söylenebilir.

Okul dışı aktif öğrenmeler sonrasındaki pekiştirici öğretim etkinliklerine ilişkin öğrenci görüşlerinden elde edilen meta-sentez bulgular “az” düzeyindedir. Öğrenciler, öğretmenlerin bu tür etkinliklere az yer verdikleri görüşündedirler. Ayrıca, öğrencilerin pekiştirici etkinlik yapılmasından memnun oldukları, bu tür uygulamaları önemsedikleri ve faydalı gördükleri bulunmuştur. Okul dışı aktif öğrenmeler sonrasındaki pekiştirici öğretim etkinliklerine ilişkin öğretmen görüşlerinden elde edilen meta-sentez bulgular ise “orta” düzeydedir.

Bu çalışmada, sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenmelerle ilgili hazırlık, okul dışı öğrenme mekânlarındaki öğrenme-öğretme ve sonrasındaki sınıf içi pekiştirme süreçleri arasında öğrenci ve öğretmen görüşlerinin en düşük bulunduğu süreç, okul dışı aktif öğrenmeler sonrasındaki pekiştirme süreci olmuştur. Okul dışında gerçekleşen aktif öğrenmelerin hemen sonrasında öğrencilerin elde ettikleri kazanımlara ilişkin sınıf içi tartışma, dönüt-düzeltilme, pekiştirme, raporlama vb. etkinlikler yapmak, izlenimlerin güçlenmesine, yeni ilişkilendirmelere, farklı bakış açıları ve fikirlere ulaşılmasına katkı sağlar. Bu süreçler, aynı zamanda öğrencilerin birikimlerini paylaşma ve sunum becerilerini geliştirebilir.

Bu çalışma ve benzer çalışmalardaki bulgular doğrultusunda okul dışı destekleyici öğrenmelerin iyi planlanması, iyi yapılandırılması bu bağlamda öğrencilerin öğrenme farklılıklarının ve risk unsurlarının göz önünde tutulması, aktif öğrenme stratejilerinin işe koşulması halinde öğrencilerin ders başarılarına, derse yönelik tutumlarına, sosyal becerilerine yönelik önemli katkılar sağladığı değerlendirilebilir. Okul dışı öğrenmelerin doğasından kaynaklanan bazı güçlükler/sınırlılıklara rağmen bu alanın okul programlarını destekleme bakımından sahip olduğu önemli bir potansiyele sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.

5. ÖNERİLER

Sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenme süreçleri konulu meta-sentez çalışmasında ulaşılan sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenme etkinlikleri, izin için gereken zorunlu gezi planı haricinde okul dışı mekânda kullanılacak bir ders/etkinlik planı hazırlanarak gerçekleştirilmelidir. Gezi planına ders planının ilave edilmesi bir zorunluluk haline getirilmelidir.
- Öğrencilerin konuya güdülenmesinde en çok izlenen yolun ulaşım esnasında otobüste mekâna ve konuya ilişkin soru sorma ve bilgilendirme olduğu görülmüştür. Bunun yanında mekânın görsel araçlarla sınıfta önceden tanıtılması, konuya ilişkin ön araştırma, ön hazırlık gibi çalışmalar yaptırılması, öğrencileri bu tür etkinliğe daha hazır hale getirilebilir.
- Okul dışı aktif öğrenme mekânında gerçekleştirilebilecek etkinliklerle ilgili öğrencilerin görüşlerine başvurulabilir. Bu etkinlikleri öğrencilerle birlikte tasarlamak hem öğrencilerin hayal gücünü harekete geçirmek hem de öğrencilerin aktiviteleri daha fazla benimsemelerini sağlayabilir.

- Okul dışı aktif öğrenme, öğrencilerin okul dışı öğrenme mekânlarını gezmelerinden ibaret olmamalıdır. Bu mekânlara ve öğrenme konusuna uygun çalışma yaprakları, gözlem defteri, çizim gereçleri gibi çeşitli materyallerle öğrencilerin bu etkinlikler çerçevesinde daha aktif olmaları sağlanmalıdır.
- Okul dışı öğrenme mekânı önceden ziyaret edilmeli, mekân yetkilileriyle görüşülerek öğrencilerin öğrenmelerini engelleyebilecek unsurlarla ilgili işbirliği yapılmalıdır.
- Okul dışı aktif öğrenmeler sonrasında sınıfta değerlendirme yapılması, öğrencilerin bununla ilgili rapor hazırlaması, okul gazetesi veya dergisinde yazılı ve görsel materyallerle haber yapmaları, kompozisyon, sunum, sergi gibi etkinliklerle gerçekleştirilen faaliyeti tanıtmaları, öğrenmelerin pekişmesine, paylaşılmasına ve diğer sınıflar için de örnek teşkil etmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Dillon J., Rickinson M., Teamey K., Morris M., Choi M., Sanders D. ve Benefield P.(2006). The value of outdoor learning: evidence from research in the UK and elsewhere. *School Science Review*, March, 87(320), 107-111 .
- Feyzioğlu, B., Özenoğlu Kiremit, H., Öztürk Samur, A. ve Aladağ, E. (2012). Yibolar Doğal Ortamda Bilimsel Düşünüyor. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 65-74.
- Hagen, C. (2013). Why students enjoy integrated outdoor mathematics activities. That's the question. Universiteit Utrecht Nederland: to be published in *Children Youth Environments*.
- House, A. (2008). *Learning Outside The Classroom*. Ofsted Publications. http://www.leics.gov.uk/learning_outside_the_classroom.pdf adresinden 20 Mayıs 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Jones, M.L. (2007). *Overview of Methods. Reviewing Research Evidence for Nursing Practise: Systematic Reviews* (Editors: Webb, C., Roe, B.). London: Oxford Blackwell Publishing.
- Knapp, C.E. (1989). Humanizing Outdoor Education-Exploring Affective Domain. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 60(2), 40-43.
- Laçin Şimşek, C. (2011). Okul Dışı Öğrenme Ortamları ve Fen Eğitimi. *Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları* (Editör: Laçin Şimşek, C.). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Lincoln, Y.S., Guba E.G., (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills: Sage Publications, <http://books.google.com.tr/books?id=2oA9aWlNeooC>, [Erişim Tarihi: 21/10/2014].
- McDermott, E., Graham, H. ve Hamilton, V. (2004). Experiences of being a teenage mother in the UK: A report of a systematic review of qualitative studies. Lancaster University, Lancaster.
- Melber, L. M. (2008). *Informal Learning and Field Trips*. USA, California: Corwin Press.
- Noblit, G. W. ve Hare, R. D. (1988). "Meta-Ethnography: Synthesizing Qualitative Studies". *Qualitative Research Methods*, Vol. II. Newbury Park, CA: Sage Publications, <http://books.google.com.tr/books?id=fQQb4FP4NSgC> [Erişim tarihi: 20 Ocak 2014].

- Poggenpoel, M. ve Myburgh, C. P. H. (2008). A Meta-Synthesis of Completed Qualitative Research on Learners' Experience of Aggression in Secondary Schools in South Africa. *International Journal of Violence and School, (8)*, 60-84.
- Pigg , A. E., Waliczek T. M. ve Zajicek J. M. (2006).Effects Of A Gardening Program On The Academic Progress Of Third, Fourth And Fifth Grade Math And Science Students. *Horttechnology Research Reports, 16(2)*, 262-264.
- Okur Berberoğlu, E., Güder, Y., Sezer, B. ve Yalçın Özdilek, Ş. (2013). Sınıf Dışı Hidrobiyoloji Etkinliğinin Öğrencilerin Duyuşsal Bakış Açılıarı Üzerine Etkisi, Örnek Olay İncelemesi: Çanakkale, Bilim Kampı. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(3)*, 1177-1198.
- Orion, N., Hofstein A., Tamir, P. ve Giddings, G. J. (1996). Development and Validation of an Instrument for Assessing the Learning Environment of Outdoor Science Activities. *Science Education, 81(2)*, 161-171.
- Önder, A., Abacı, O. ve Kamaraj, I. (2009). Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı Projesi: İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki Marmara Örnelemi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(1)*, 103-117.
- Rogers Y., Price S., Randell C., Fraser D. S., Weal M. ve Fitzpatrick G. (2005). Ubi-Learning Integrates Indoor And Outdoor Experiences. *Communications Of The Acm, 48(1)*, 55-59.
- Sandelowski, M., Docherty, S. ve Emden, C. (1997). Focus on Quaitative Methods. *Qualitative Meta-synthesis: Issues and Techniques. Reseach in Nursing and Health, 20(4)*, 365-371.
- Sandelowski, M. ve Barroso, J. (2007). *Handbook for Synthesizing Qualitative Research*, NewYork:Springer Publishing,<http://books.google.com.tr/books?id=w8kT71L3TvAC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>, [Erişim tarihi:24/10/2014].
- Smith, P. R. (1987). Outdoor Education and Its Educational Objectives. *JSTOR: Geography, 72(3)*, 209-216.
- Waliczek T.M, Logan P. ve Zajicek J.M. (2003). Exploring the impact of Outdoor Environmental Activities on Children Using a Qualitative Text Data Analysis System. *Horttechnology Research Reports, 13(4)*, 684-688.
- Walsh, D. ve Downe, S. (2005). Meta-Synthesis Method For Qualitative Research: A Literature Review. *Journal of Advanced Nursing, 50(2)*, 204–211.
- URL-1, <http://www.englishoutdoorcouncil.org/outdoor-learning/what-is-outdoor-learning> [Erişim tarihi: 16 Ocak 2014].

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Many inquiries held on the nature of learning, provide new data for the conditions of better learning. Particularly, it's argued that learning should be continuous and should occur in its natural environment by critical pedagogues. In this context, it is crucial to support the class-room learning by outdoor learning such as learning in museums, zoos, botanic gardens etc. Indeed, this can be conceived as synchronization of indoor (at school) – outdoor (out of school) learning activities and based upon integration between school learning and

outdoor learning in order to enhance pupils' comprehension, attainments and let them be active by experiencing the subject in outdoor environments. It depends on the idea that pupils' should have experience about their learning at a real place/context and with real objects for more active, meaningful, functional and retentive learning. Within this frame the importance of supplementary outdoor learning is growing in developed countries and has been recently getting attention in our country, as well. Measures to regulate the outdoor active learning in schools has gained momentum with Turkey new primary school curriculum (2004). In previous programs only the end of year or certain days were subject to outdoor activities. However outdoor learning is much more integrated, and structured part of new curriculum and it provides widespread links through the class attainments.

Aim

In this article, supplementary outdoor learning is confined with field trips and learning activities performed in an outdoor learning environment such as museums, zoos, botanic gardens, historical places, and industrial places. The purpose of this study, is to assess the current situation of the supplementary outdoor learning process in Turkey Primary Schools by gathering the findings of the inquiries held on the subject area via meta-synthesis method.

Method

This study is designed by meta-synthesis method. Data of this study is derived from the 18 thesis and dissertations held between 2004-2014 which samples 2894 pupils and 941 teachers in total. Quantitive and qualitative findings are coded and stated under themes determined through the questions of this study. For the reliability of coding process, Inter-coder reliability is calculated and found as %93. The quantitive and qualitative findings gathered under a theme from those 18 research are seperately synthesised; percentage and arithmetic mean calculations are conducted among quantitive data, descriptive analysis is conducted among qualitative data. The quantitive and qualitative data synthesis are then unified to reach the meta-synthesis results of each theme.

Results and Discussion

The results of this study are represented and discussed below:

Teachers who conduct supplementary active outdoor learning activities mostly perform preparative activities before outdoor learning and pupils, find preparative activities as helpful and beneficial. It has been revealed that some of the teachers who conduct field trips, don't make a lesson plan, and this can be conceived as a basic reason for co-ordination problems. Orion et al. (1996), found out a carefully planned lesson plan is of great importance for a successful field trip and optimum preparation depends on pupils' being adequately informed about the purpose of the program and the activities will be carried out outdoors. Dillon et al. (2006),

reviewed studies on outdoor education activities and expressed that a detailed plan considering factors such as pupils' fear, phobia, prior experiences and learning style differences is essential.

The learning experience gained in outdoor learning places is expressed as effective by pupils and teachers. Active outdoor learning is effective on students' achievement and creates more positive attitude towards a subject. More effective, meaningful, retentive and joyful learning is experienced. Active outdoor learning also helps gaining social values and abilities, makes them more self confident, become more conscious on environmental issues and consumerism, show cooperative and collaborative behaviours on activities performed. At this point it has been expressed that field trips shouldn't be considered as only wandering at a place. It should be supported by worksheets, observation records, photos-videos, drawing tools, guiding questions etc. In order to activate and guide pupils. Ballantyne and Parker (as cited in Dillon et al., 2006), warn against the outdoor activities which are not well structured. In their research, they have reached that the expected attainment will decrease unless it's supported by activities such as worksheets, recording and reporting.

Reinforcing activities performed in classrooms after outdoor learning is insufficient according to pupils' view, is average according to teachers' view. Though, pupils find it important and beneficial to support with reinforcing activities in classroom after outdoor learning activities, it has emerged as the lowest performed part of the outdoor learning process. Reinforcing activities, such as discussing, corrective feedbacks, writing an essay, exhibiting photos, sharing the experiences gained, publishing reports at a school journal/website can contribute to reach new perspectives, ideas and also can develop pupils' presentation skills.

As a final result of this study, it can be stated that active outdoor learning is an effective way to improve and rationalize classroom learning. It has multiple positive contributions on reaching a functional comprehension, meaningful-joyful learning and retention and can have a main role on filling the gaps between school and life.

Suggestions

Suggestions of this study are represented below as:

- Submitting a trip plan is compulsory for teachers but a lesson or an activity plan should also be prepared. This is significant, particularly in terms of coping with the coordination problems in an outdoor learning place.
- The outdoor place should be visited before the activity and the advices of place curators should be considered in planning the activity.
- Pupils should be motivated by preparative classroom activities, before outdoor learning activities. Getting the pupils' advices for outdoor activities and designing these activities together may ease their adoption for outdoor learning.
- Field trips should be supported with worksheets including questions-inquiries-games, observation sheets, drawing materials etc.

- Outdoor learning attainments should be reinforced by classroom activities such as discussion, reporting, writing an essay, publishing in school paper/journal, display records (photos, sheets, videos etc.) in a school exhibition.